

A CSÁSZÁRI-KIRÁLYI HUSZÁRSÁG TÖRZSTISZTIKARA A FRANCIA FORRADALMI ÉS A NAPÓLEONI HÁBORÚK KORÁBAN (1792–1815)*

A téma jelentősége

A ma ismert, klasszikus huszárság az Ausztriáéval összefonódó, négy évszázados közös történelmünknek köszönhetően a Habsburg-haderő szervezeti keretei között fejlődött ki, majd ennek integráns részeként (az 1848–49-es szabadságharc időszakát leszámítva) élte a XVIII. század dinasztikus háborúitól a XIX. század közepéig tartó fénykorát. Ezen belül is különösen mozgalmas időszak volt a francia, majd napóleoninak nevezett háborúk negyedszázada, melynek során a franciák elleni küzdelemben, a negyedik koalíciós háború kivételével a Habsburg Birodalom mindvégig vezető szerepet játszott, és hatalmas áldozatának kétségkívül döntő szerepe volt a franciák és császáruk, az újkor legnagyobb hadvezérének legyőzésében. Ehhez a világtörténelmi jelentőségű eseménysorozathoz kapcsolódóan a 200 éves évforduló kapcsán több, mint egy évtizede folyik a megemlékezés, melynek jegyében napjainkban is, hazánkban és szerte a világban ünnepi és tudományos rendezvények, konferenciák kerülnek megrendezésre.

Mindezek indokolttá és aktuálissá teszik a huszárság ezen időszakhoz kapcsolódó történetének tudományos igényű feldolgozását, hiszen ez a kor, főként a jelenkori történetkutatásunk és azon belül a hadtörténészek által is, főként az önálló magyar hadügy hiányára hivatkozva, különösképp mellőzött terület. Ezen próbál legalább részben változtatni jelen kutatásunk, mely a huszárságon belül alapvetően a császári-királyi hadseregben a korszak során hosszabb-rövidebb ideig létezett reguláris huszárezredek törzstiszti karának vizsgálatára terjed ki. A XVII. század közepétől kezdve ugyanis a Habsburg Birodalom egész fennállása alatt, sőt, a magyar társadalomban ezt követően, egészen a 2. világháború végéig a mindenkori haderő tisztikara különleges, kivételezett szerepet töltött be. Ennek köszönhetően az utóbbi két-három évtizedben több jeles történész kutatásai során kiemelt helyet kapott e sajátos réteg vizsgálata.¹ Egészen a legutóbb-

* A tanulmány a sárvári Nádasdy Ferenc Múzeum kiadásában rövidesen megjelenő azonos címet viselő életrajzi lexikon bevezető részének rövidített változata.

¹ A Habsburg-haderő tisztikarával kapcsolatban született legfontosabb munkák: *Deák István*: Volt egyszer egy tisztikar. A Habsburg-monarchia katonatisztjeinek társadalmi és politikai története, 1848–1918. Budapest, 1993.; *Hajdu Tibor*: Tisztikar és középosztály. Ferenc József magyar tisztjei. Budapest, 1999.; *Zachar József*: Habsburg-uralom. állandó hadsereg és magyarság 1683–1792. Budapest, 2004. A szabadságharc hadserege tisztikarának vonatkozásában Bona Gábor munkássága alapvető. Ld.: *Bona Gábor*: Tábormokok és törzstisztek a szabadságharcban 1848–49. Budapest, 1984., 2. bőv., jav. kiad. Budapest, 1987., 3. átdolg., jav. kiad. Budapest, 2000. *Uő*: Kossuth Lajos kapitányai. Budapest, 1988.; *Uő*: Hadnagyok és főhadnagyok az 1848/49. évi szabadságharcban. 1–3. Budapest, 1998–1999. A Rákóczi-szabadságharc katonai vezetését Mészáros Kálmán dolgozta fel: *Mészáros Kálmán*: II. Rákóczi Ferenc tábornokai és brigadérosai. A kuruc katonai felső vezetés létrejötte és hierarchiája, 1703–1711. A Hadtörténelmi Intézet és Múzeum Könyvtára. Sorozatszerkesztő: Veszprémy László. [Budapest,] 2006. A két világháború közötti tisztikarral kapcsolatosan megjelent legjelentősebb művek: *Szakály Sándor*: A magyar katonai elit 1938–1945. Budapest, 1987.; *Szakály Sándor*: A magyar katonai felső vezetés, 1938–1945. Lexikon és Adattár. Budapest, 2001., 2. jav. kieg. kiad. Budapest, 2003.; *Bene János – Szabó Péter*: A magyar királyi honvéd huszár tisztikar 1938–1945. Nyíregyháza, 2003., 2. bőv.

bi időig hiányoztak azonban a francia forradalmi és napóleoni háborúk császári-királyi tisztikára irányuló vizsgálatok,² így a császári-királyi³ hadsereg magyarországi hadki-egészítésű alakulatai, köztük a huszárság tisztikára vonatkozóak.

Kutatásmódszertan és a legfontosabb források

Jelen kutatásunk, elsősorban forrástermészetű okokból, a huszár tisztikar elitjét jelentő törzstisztikarra terjed ki.⁴ Kutatómunkánk során mindazon személy vizsgálatra került, aki az 1792 és 1815 között hosszabb-rövidebb ideig fennállt, összesen 13 reguláris császári-királyi huszárezredben⁵ törzstiszti rangfokozatban szolgált, függetlenül annak időtartamától.⁶ Mellőztük ugyanakkor a kizárólag a különböző rövid életű huszárszabads csapatokban, az insurrekciós lovasegységekben és a szintén a huszár csapatnembe tartozó, de harcba sohasem vetett Magyar Királyi Nemesi Testőrségben szolgáló törzstiszteket. Miután a reguláris ezredek törzstisztjei közül pályafutásuk egy-egy szakaszában többen szolgáltak ezen alakulatok valamelyikénél, ezek vizsgálata sem volt elkerülhető. Végezetül, kizártuk a kutatásból azokat a tényleges szolgálatuk alatt csak kapitányi rangot elérő tiszteket, akik nyugállományba helyezésükkor vagy esetleg a hadsereg állományából történő kilépésükkor tiszteletbeli (címzetes) őrnagyi rangot kaptak. Célunk a jelzett csoport vonatkozásában, annak viszonylag kisebb mennyisége folytán, a lehetőség szerinti teljesebb, nem pedig a hasonló vizsgálatok során elterjedt mintavételen alapuló feldolgozás volt.

Az első feladat az érintett tisztek, lehetőleg hiánytalan névsorának összeállítása volt, ami a császári-királyi hadsereg 1790-től évente megjelentetett tiszti név- és címtárai (sematizmusok) adatai alapján történt, majd egyéb források, főként, a zömmel a XIX–XX. század fordulóján készített, ún. ezredtörténetek révén került sor kiegészítésére és pontosítására. Következő lépésként a listában szereplő egyes törzstisztek alapvető életrajzi adatainak az összegyűjtését kezdtük meg. Ehhez elsődlegesen a vonatkozó levéltári

Kiad. Budapest, 2006. A legutóbbi ilyen jellegű munka, *Balla Tibor* hiánypótló feldolgozása az I. világháború cs. és k. tábornoki karának elitjét érintően: *A Nagy Háború osztrák–magyar tábornokai. Tábornagyok, vezérezredek, gyalogsági és lovassági tábornokok, tábornagyok. A Hadtörténelmi Intézet és Múzeum Könyvtára. Sorozatszerkesztő: Veszprémi László. [Budapest,] 2010.*

² A hiányt felismerve vette kezdetét 2004-ben az Osztrák Állami Levéltár Hadilevéltárában Michael Hochedlinger vezetése alatt a Habsburg haderőben 1618 és 1815 között szolgálatot teljesítő összes tábornok adatait tartalmazó életrajzi kézikönyv összeállítását megcélzó nagyszabású kutatási projekt, amit a résztvevők véleménye szerint különösen indokoltá tesz, a jelzett időszak vonatkozásában, a Habsburg-monarchia haderejének elitjét érintő kutatások és életrajzok elégtelen volta.

³ A korábban császáriak nevezett Habsburg-haderő megnevezése 1745-től kezdődően. Erre vonatkozóan ld.: *Zachar* 2002. 249. o.

⁴ A korszakban összefoglalóan törzstiszteinek nevezték az őrnagyi, alezredesi és ezredesi rangfokozatokat, szemben az alacsonyabb kategóriát jelentő, együttesen főtiszteinek nevezett alhadnagyi, főhadnagyi, másod- illetve elsőkapitányi rangokkal.

⁵ Ide számítva természetesen az 1795 és 1801 között fennállt, 1798-ban 12-es hadrendi számot kapott Horvát–Szlavón határőr-huszárezredet, amely nem tévesztendő össze az ugyanezen hadrendi számot, előbbi megszüntetését követően, 1802-től a Monarchia összeomlásáig viselő, 1800-ban alapított Nádor-huszárezredet.

⁶ Tudatosan használjuk a rangfokozat kifejezést a csak jóval később elterjedt, manapság használatos rendfokozat megnevezés helyett, mivel előbbi jelentéstartalma lényegesen árnyaltabb és kifejezőbb, a korszakban ugyanis, napjainktól eltérően, a katonai rang önmagán túlmutatóan, egyfajta, az egész társadalomban elfogadott méltóságot, rangot is kölcsönzött viselőjének.

források feldolgozására volt szükség, bár jó néhány esetben a szakirodalom is értékes információkat szolgáltatott: mindenképp az Osztrák Állami Levéltár Hadilevéltárának Musterlisten und Standestabellen nevű fondjában található ún. mustrajegyzékek (Musterlisten), valamint a nyugdíjazási könyvek (Pensionsbücher), s kisebb mértékben az újoncozási (Assentlisten) és áthelyezési listák (Transferierungslisten).

Az egyes ezredek teljes tiszti és legénységi állományát számba vevő mustrajegyzékek általában tartalmazzák a nevet, rangot, az életkort, a születés helyét, a családi állapotot, a vallási hovatartozást és az addigi pályafutás fontosabb állomásait, valamint az illető lovára vonatkozó, jelen kutatásunk szempontjából irreleváns adatokat. Megnehezítette a kutatást, hogy ezek korántsem maradtak fent minden évből, és több esetben, különösen a Székely határőr-huszárezred vonatkozásában csak néhány áll rendelkezésre a francia háborúk közel negyedszázados időszakából, ugyanakkor a Horvát–Szlavón határőr-huszárezred esetében egy sem. Szerencsére azonban nem csak a huszár, hanem az egyéb csapatostek mustra-, illetve áthelyezési jegyzékei is tartalmazzák fontos adatokat, miután sokan pályafutásuk során több, akár különböző fegyvernembe tartozó alakulatnál is szolgáltak, így az egyes huszárezredekén kívül vérteseknél, ulánusoknál, svalizséreknél sőt, még gyalogosoknál is. Aprólékos kutatással ugyanis, a sematizmusokban és az Oesterreichisch-militärische Zeitschriften egyaránt megtalálható, az aktuális áthelyezéseket és kinevezéseket tartalmazó rovatok, s az ezredtörténetek és nyugdíjazási könyvek alapján felvázolható egy-egy tiszt pályafutása, hogy mikor melyik alakulatnál teljesített szolgálatot, és ez alapján célirányosan lehet az egyes ezredek iratanyagában kutatni a részletesebb, személyes adatok után.

Az említett nyugdíjazási könyvek önmagukban is nagyon hasznos és tartalmas forrást képeznek. Miután a tisztek haláláig vezették ezeket, így a mustrajegyzékekkel ellentétben nem csak a pályafutás egy-egy adott időpontjáig szolgáltatnak információkat, hanem az egész életpályát áttekintik. Tartalmazzák a születés és elhalálozás idejét, helyét, a vallási hovatartozást, a családi állapotot, a született gyermekek számát, esetenként ezek neveit, az elért legmagasabb rangfokozatot, a teljes katonai szolgálat időtartamát, a nyugállományba lépés időpontját, az elnyert katonai és egyéb kitüntetéseket, címeket (pl. császári-királyi kamarás, belső titkos tanácsos stb.), valamint természetesen az egész katonai pályafutás fontosabb eseményeit. Az ezekben felvázolt pályaképek hátránya azonban a mustrajegyzékekhez képest az, hogy csak a szolgálatba lépés kezdő időpontját adják meg pontos dátummal, a továbbiakban viszont az egyes rangfokozatokba történő kinevezések, áthelyezések időpontját nem közlik, csak az adott rangban, adott alakulatnál eltöltött időtartamot, így ezekből a kinevezések és áthelyezések időpontja csak hozzávetőleges pontossággal állapítható meg. Ráadásul a nyugdíjazási könyvekbe, értelemszerűen csak a nyugállományba helyezett tisztekről készültek bejegyzések, illetve számunkra tisztázatlan okokból még ezek mindegyikéről sem. Így a vizsgált személyeknek csak alig több mint egyharmadáról, összesen 109 főről áll rendelkezésre nyugdíjazási könyv.

A korszakban az aktív katonai szolgálatuk közben elhunytakról, illetve a katonai szolgálatból önként kilépett (kvietált) vagy esetleg különböző okokból a hadvezetés által eltávolított tisztekről viszont egyáltalán nem készült külön összefoglaló nyilvántartás. Sok esetben megkönnyíti a kutatást ugyanakkor, hogy jelentős számú tiszt rövid életrajza szerepel a szakirodalomban, főként a dualista monarchia időszakának német nyelvű

munkáiban, jóllehet ezek sok esetben súlyos pontatlanságokat tartalmaznak.⁷ A kutatás természetszerűen akaratlanul is túlmutat mind a megjelölt korszakhatárokon, mind magán a huszárságon is. Egyrészt azért, mert az életpályák jelentős része már a korszakot megelőzően kezdetét vette, illetve azon túl is folytatódott, másrészt mivel a vizsgált személyek jelentős része pályafutása során, mint említettük, nem csak a huszárságnál szolgált, hanem más csapatnemeknél is. Ráadásul a kutatás során nyert adatokból több esetben feltárult az egyes törzstisztek családi háttere is, tovább szélesítve vizsgálatunk körét. A munka végső fázisaként, az életrajzok elkészültét követően kerülhetett sor a feltárt fontosabb életrajzi adatok különböző szempontú történeti-statisztikai elemzésére, majd az így nyert eredmények alapján a huszár-törzstisztek főbb jellemzőire, sajátosságaira vonatkozó következtetések levonására.⁸

A császári-királyi huszár-törzstisztek főbb jellemzői

Kutatásaink és adatgyűjtésünk révén megállapítást nyert, hogy a francia háborúk mintegy negyedszázados időszakában, az akkor fennállt összesen 13 császári-királyi huszárezredben 280 személy teljesített bizonyíthatóan huszártörzstiszti szolgálatot. Ezenfelül további hat esetben kérdéses az illetők huszártörzstiszti szolgálata, és egyelőre megfelelő adatok hiányában nem is tisztázható. Így utóbbiakat kihagytuk a vizsgálatokból, de nyugodtan kijelenthető, hogy, ha ezen személyek ténylegesen huszártörzstisztek voltak is, számuk elenyésző volta miatt a kapott kutatási eredményeket adataik érdemben nem befolyásolnák, így azok véleményünk szerint így is teljes mértékben helytállóaknak és megfelelően alátámasztottnak tekinthetők. Elemzéseink során a legfontosabb mutatók feltérképezése révén pontos képet igyekeztünk alkotni a huszár-törzstisztekre vonatkozóan, melynek során egyúttal törekedtünk – legalábbis azon kérdésekben, ahol ilyen rendelkezésre állt – a korábbi szakirodalom részletes vizsgálatokat nélkülöző, általános megállapításainak pontosítására.

A huszár-törzstisztek nemzetiségi összetétele

Mindenekelőtt a törzstisztek nemzetiségi összetételét vizsgáltuk, melynek kapcsán a régebbi szakirodalom már megállapította (mélyreható kutatás nélkül), hogy a magyarság aránya a huszárezredekben már III. (német-római császárként VI.) Károly (1711–1740) korától fokozatosan csökkent.⁹ Az egyes törzstisztek származási helyét tekintve, az általunk kapott eredmények alapján ugyanakkor a következő kép rajzolódik ki:

⁷ A legfontosabb ilyen rövid életrajzi vázlatokat tartalmazó művek: *Jaromir Hirtenfeld*: Der Militär-Maria-Theresien-Orden und seine Mitglieder I–IV.; *Johann Svoboda*: Die Theresianische Militär-Akademie zu Wiener-Neustadt und ihre Zöglinge von der Gründung der Anstalt bis auf unsere Tage. I–III., valamint *Constantin Wurzbach*: Biographisches Lexikon des Kaiserthums Oesterreich, enthaltend die Lebensskizzen der denkwürdigen Personen, welche 1750 bis 1850 im Kaiserstaate und in seinen Kronländer gelebt haben. I–LX. című munkái, továbbá *Hellebronth Kálmán*: A magyar testőrségek névkönyve. 1760–1918 címmel megjelent könyve és végül a *Hadtörténelmi Közlemények* korai számai.

⁸ Megjegyzendő, hogy néhány, egyelőre hiányzó életrajzi adat következtében munkánkat nem tekintjük lezártnak. Mindazonáltal az eddig feltárt adatmennyiség is messzemenően alkalmas megalapozott következtetések levonására a huszárság törzstiszteikarának vonatkozásában.

⁹ Vö.: A magyar huszár, 127–128. o.; *Liptai-Borus* 427. o.

<i>Származási hely/nemzetiség¹⁰</i>	<i>Létszám</i>	<i>Százalékos arány</i>
Magyar Szent Korona országai/magyar	184	65,71
Osztrák–német örökös tartományok/ausztriai német	24	8,57
Cseh-Morvaország, Osztrák Szilézia/cseh	22	7,86
Itáliai Habsburg-birtokok/olasz	7	2,5
Kelet-Galícia/lengyel	3	1,07
Osztrák-Németalföld	2	0,71
Fiume ¹¹	1	0,36
Német-Római Birodalom/birodalmi német	31	11,07
Franciaország	4	1,43
Ismeretlen	2	0,71
<i>Összesen</i>	<i>280</i>	<i>100</i>

A magyar honos huszártörzstisztek származási megoszlása:

<i>Nemzetiség</i>	<i>Létszám</i>	<i>Százalékos arány</i>	<i>Százalékos arány az összes törzstiszthez képest</i>
Magyar	144	78,26	51,43
Magyarországi német ¹²	27	14,67	9,64
Magyarországon élő indigena	5	2,72	1,78
Délszláv ¹³	8	4,35	2,86
<i>Összesen</i>	<i>184</i>	<i>100</i>	<i>65,71</i>

A korszakban biztosan huszártörzstisztként szolgálatot teljesítő 280 személyt vizsgálva kitűnik, hogy a Magyar Korona országaiból származó, magyar honosnak tekinthető 184 fő tette ki a törzstisztek mintegy kétharmadát (65,71 %). A hungarus értelemben vett

¹⁰ Utóbbi kategória alapján a nem a család alapvető származási helyén született, de etnikailag egyértelműen behatárolható hovatarozású törzstisztek is az adott csoportban kerülnek feltüntetésre, például egy birodalmi német családból származó, de Magyarországon született személyt természetesen birodalmi németként kategorizáltunk.

¹¹ Az innen származó báró Mathias Loy ezredes születésének idején, 1750-ben a város a Habsburgok fősége alatt álló szabad kikötő volt, és csak 1776-ban csatolták előbb Horvátországhoz, majd 1779-ben a szűkebben vett Magyar Királysághoz.

¹² Egyéb adatok hiányában, amennyiben nem merült fel osztrák vagy német-római birodalmi illetőségük, némileg leegyszerűsítve, alapvetően idesoroltuk a Magyarországon, elsősorban németek által (is) lakott területeken (Buda, Pozsony, Sopron, Szepesség, Szászföld stb.) született német nevű törzstiszteket, ami ugyanakkor nem zárja ki egyes esetekben az elmagyarosodott családból való származást sem. Így a magyar nemzetiségűek aránya a valóságban a fent megadottnál minden bizonnyal még jelentősebb volt, ilyen részletességű vizsgálat azonban az esetek többségében sajnos nem végezhető.

¹³ Az alapvetően délszlávok lakta Horvátországból és a Katonai határőrvidékről származó személyeket soroltuk ide, akik között a horvátokon kívül valószínűsíthetően szerbek és németek is megtalálhatók, az itt született inkább magyarok tekinthető két főt ugyanakkor a magyarokhoz számítottuk.

magyarok körét tovább bontva az is látszik, hogy a 144 főnyi, etnikailag is valószínűsíthetően magyar önmagában is több mint a felét (51,43 %) alkotta a huszártörzstiszti karnak. A helyzet ezek alapján kedvezőbb volt a korábban feltételezettnél.¹⁴

Leszögezhetjük, hogy az idegenek huszárság soraiba a XVIII. század első felétől megindult nagyszámú beáramlása ellenére a császári-királyi huszárezredek törzstiszti karának többségét továbbra is a Magyar Szent Korona országaiból származók alkották, köztük is, az országban meglévő számarányukat messze meghaladóan, a túlnyomó többséget (78,26 %) a magyar etnikumúak tették ki, akik körében a huszár csapatnem nyilvánvalóan a legnépszerűbb volt. A hungarusokon belüli kiemelkedő arányukhoz minden bizonnyal hozzájárult, hogy a törzstiszti kar döntő része a nemességből származott. A magyarországi nemzetiségek ugyanakkor közismerten hiányos rendi struktúrájuk révén, a magyaroktól eltérően, elenyésző számú nemessel rendelkeztek. A magyarországi nemzetiségeket jelentősebb számban csak a főként a városi polgárságból származó németek, illetve kisebb mértékben a délszlávok képviselték, ez utóbbiak jellemzően ugyanis inkább a határezredekben teljesítettek szolgálatot.

Végezetül a hungarus értelemben vett magyarok közé soroltunk öt idegen eredetű, de Magyarországon élő, indigenátussal rendelkező családból származó törzstiszteket is, köztük az indigenátust csak 14 éves korában elnyert, azonban magyar anyától, Magyarországon született gróf Wartensleben Ferdinándot. Ők mindannyian bizonyíthatóan magyar honosak voltak, szemben néhány, magyarországi birtokai révén indigenátussal szintén rendelkező, gyakorlatilag azonban nem itt élő, a birodalmi arisztokráciához tartozó családdal. A Habsburg Birodalom osztrák feléből összesen 59 fő (21,07 %), vagyis a törzstisztek valamivel több mint egyötöde származott. Túlnyomó részük közel egyenlő arányban a korábbi osztrák–német örökös tartományokból és a Vencel-korona országaiból került ki, amelyek 24 illetve 22 fővel közel egytizedét adták az összes huszártörzstiszteknél. A birodalom egyéb területeiről elenyésző számú törzstiszte került ki, így a Habsburgok itáliai birtokain vagy a birodalom egyéb tartományaiban született, de többségében bizonyíthatóan olasz eredetű volt 7 személy, Kelet-Galíciából származott továbbá, illetve a birodalomban élő lengyel volt 3 fő, végezetül Osztrák Németalföldről 2, Fiuméből pedig 1 fő származott. A Magyar Korona országait is beleszámítva a Habsburg Birodalomból tehát együttesen 243 fő (86,79 %) származott, vagyis a huszártörzstisztek túlnyomó része a Habsburg Birodalomból került ki. A birodalmon kívülről mindössze 37 fő (13,21 %) származott, köztük is a döntő részt a Német-Római Birodalomból érkezők képviselték, szám szerint 31-en (11,07 %) voltak. Ezen kívül Franciaországból származott 4 fő (1,43 %), további 2 fő (0,71 %) származási helyét pedig egyelőre nem sikerült tisztáznunk.

A magyar honos huszártörzstisztek szűkebb származási hely szerinti megoszlása

Az előbbi vizsgálati témához szervesen kapcsolódik a magyar honosak szűkebb származási hely szerinti megoszlásának kérdése is. Már Hajdú Tibor is megállapította a bécsújhelyi Katonai Akadémia dualizmus kori növendékeinek származási megoszlását

¹⁴ A tisztikar egészét tekintve nyilvánvalóan még kedvezőbb arányt kapnánk, miután a főtisztek körében minden bizonnyal még nagyobb volt a magyarok száma, sok idegen származású, korábban máshol szolgáló tisztet ugyanis csak törzstisztként helyeztek a huszárezredekbe.

vizsgálva, hogy az egykori Magyarországnak jelentős területei voltak, melyek nem nagyon adtak tiszteket a hadseregnek. Bizonyos jól körülhatárolható országrészek ugyanakkor annál többet.¹⁵ Ezt a tényt a huszártörzstisztekre irányuló kutatásaink is egyértelműen alátámasztják. A 184 magyar honos huszártörzstiszt születési helyének vonatkozásában ugyanis Magyarország 1785 előtti közigazgatási rendszerét alapul véve¹⁶ a következő eredményt kapjuk:¹⁷

<i>Származási hely</i>	<i>Létszám</i>	<i>Százalékos arány</i>
<i>Magyarország</i>		
Abaúj vm.	6	3,26
Arad vm.	0	0
Árva vm.	1	0,54
Baranya vm.	0	0
Bars vm.	3	1,63
Bács vm.	1	0,54
Bereg vm.	0	0
Békés vm.	0	0
Bihar vm.	3	1,63
Borsod vm.	4	2,17
Csanád vm.	3	1,63
Csongrád vm.	0	0
Esztergom vm.	2	1,09
Fejér vm.	3	1,63
Gömör vm.	3	1,63
Győr vm.	0	0
Heves és Külső-Szolnok vm.	7	3,8
Hont vm.	2	1,09
Komárom vm.	1	0,54
Liptó vm.	2	1,09
Máramaros vm.	0	0
Moson vm.	0	0
Nógrád vm.	3	1,63

¹⁵ *Hajdú* 47. o.

¹⁶ A II. József 1785-ös közigazgatási reformjai előtti állapothoz való viszonyítást egyértelműen indokolja, hogy az ismert születési idejű 177 törzstiszt szinte mindegyike ezt megelőzően látta meg a napvilágot, és mindössze ketten (gróf Esterházy Vince és gróf Hadik Vilmos) születtek 1785 után, egy (gróf Amade Ferenc Szeráf) pedig 1785 körül.

¹⁷ A táblázat összeállításához a Történeti földrajzi kislexikon szolgált alapul. Ld.: *Zsidi*, VI. táblázat.

<i>Származási hely</i>	<i>Létszám</i>	<i>Százalékos arány</i>
Nyitra vm.	7	3,8
Pest-Pilis-Solt vm.	12	6,52
Pozsony vm.	12	6,52
Sáros vm.	3	1,63
Somogy vm.	3	1,63
Sopron vm.	4	2,17
Szabolcs vm.	3	1,63
Szatmár vm.	4	2,17
Szepes vm.	3	1,63
Tolna vm.	4	2,17
Trencsén vm.	4	2,17
Turóc vm.	5	2,72
Ugocsa vm.	0	0
Ung vm.	1	0,54
Vas vm.	13	7,07
Zala vm.	1	0,54
Zemplén vm.	3	1,63
Zólyom vm.	0	0
<i>Vármegyerendszeren kívüli területek</i>		
Kiskunság	0	0
Nagykunság	1	0,54
Jászság	1	0,54
Hajdú városok	1	0,54
Szepesi városok ¹⁸	1	0,54
Temesi bánság (1778-ig)	2	1,09
Tengermellék	0	0
Nagykikindai kerület	0	0
A Tiszán inneni koronai kerület	0	0
<i>Erdély</i>		
Alsó-Fehér (1765-ig Fehér) vm. ¹⁹	1	0,54
Belső-Szolnok vm.	2	1,09
Doboka vm.	0	0

¹⁸ 1772-ig Lengyelországnak elzálogosított települések.

¹⁹ A Királyhágón túli Fehér vármegye 1765 elején vált két részre, amikor is Alsó- és Felső-Fehér külön főispánokat kaptak. *Pesty* 55. o.

<i>Származási hely</i>	<i>Létszám</i>	<i>Százalékos arány</i>
Felső-Fehér (1765-ig Fehér) vm.	1 ²⁰	0,54
Fogaras vidéke	1	0,54
Hunyad vm.	2	1,09
Kolozs vm.	2	1,09
Küküllő vm.	1	0,54
Torda vm.	1	0,54
Székely székek és vidékek	10	5,43
Szász székek és vidékek	3 ²¹	1,63
Partium	0	0
<i>Horvátország</i>		
Kőrös vm.	0	0
Varasd vm.	1	0,54
Zágráb vm.	3	1,63
Túrmezei kerület	0	0
<i>Szlavónia</i>		
Pozsega vm.	0	0
Szerém vm.	0	0
Verőce vm.	2 ²²	1,09
Katonai határőrvidék	7	3,8
<i>Habsburg tartományok</i>		
Alsó-Ausztria	7	3,8
Morvaország	1	0,54
Galícia	1	0,54
<i>Külföld</i>		
Német-Római Birodalom	1	0,54
Francia Királyság	1	0,54
Lengyel Királyság ²³	1	0,54
Ismeretlen	3	1,63
<i>Összesen</i>	<i>184</i>	<i>100</i>

²⁰ Gróf Nemes György szülőhelye, Hídvég, születése idején, 1748-ban még Fehér vármegyében volt található. A vármegye kettéosztását, 1765-öt követően azonban Felső-Fehérhez került.

²¹ Meg kell azonban jegyezni, hogy a Nagyszébenben született gróf Bánffy György származását tekintve természetesen nem volt szász.

²² Egyikük, Demeter Radubitzky esetében csak a szlavóniai születés biztos, a vármegye nem ismert.

²³ Az itt világra jött Vécsey Ágost születésekor (1770 körül) még teljes területi integritásában létezett az önálló Lengyel Királyság.

A legtöbb huszártörzstisztet kibocsátó régió egyértelműen a Bécs vonzáskörébe eső, egyben az ország legsűrűbben lakott részei közé tartozó, Komárom, Nyitra, Pozsony, Sopron és Vas vármegyék alkotta nyugat-magyarországi körzet, ahonnan összesen 37 fő, vagyis az összes magyar honos törzstiszt egyötöde (20,1 %) származott. Ezt követi a nagyjából a Felvidék középső részét képező, szintén sűrűn lakott terület, Abaúj, Borsod, Gömör, Liptó, Nógrád, Sáros, Szepes, Turóc és Zemplén vármegye 35 fővel vagyis 19,02 %-kal. Külön említést érdemel az aprócska Turóc vármegye, amely 5 huszártörzstiszt szülőhelye volt. Összesen 25 fő, vagyis 13,59 % származott a korszakban egyre inkább Magyarország szellemi és politikai központjává fejlődő Pest-Buda vonzáskörzetébe tartozó Esztergom, Fejér, Heves és Külső Szolnok, valamint a Jászság és Pest-Pilis-Solt vármegyék alkotta régióból. Végezetül, a törzstisztek több mint egy tizedét adta 24 fővel (13,04 %) a Partium nélkül vett Erdély is, melynek viszonylag egyenletes megoszlást produkáló vármegyéiből ugyan kevés törzstiszt származott, ezt ellensúlyozta viszont a Székelyföld, amely az erdélyi származásúak mintegy felét bocsátotta ki, jelezve a székelység katonáskodás iránti hagyományos vonzódását.

A másik véglét tekintetében is körülhatárolhatók hasonló régiók. Az Alföld délkeleti részén, az Arad, Békés és Csanád vármegyék képezte terület egy huszártörzstisztet sem adott a korszakban. Akárcsak a Kárpátok alatti, Bereg, Máramaros, Ugocsa vármegyék alkotta térség, vagy a Partium és az 1733-ig idetartozó Arad vármegye területe. Előbbiek esetében a ritka népsűrűség, a szegénység mellett a függetlenségi hagyományok és különösen a hegyvidéken a nemesség zárkózott életmódja is magyarázatul szolgálhat. Ezek egyike sem igaz ugyanakkor a Balatontól nyugatra és északra félkörben elhelyezkedő, Győr, Moson, Veszprém és Zala vármegyék alkotta dunántúli területre, mely mindösszesen csupán egy fő származási helyét jelentette, ami a szomszédos, nyugat-magyarországi vármegyékkel összevetve különösen meglepő. Moson esetében ez magyarázható a népesség kis számával és az ehhez képest is elenyésző arányú nemességgel. A kifejezetten nagy lélekszámú, és az országos átlagot messze meghaladó arányú, a vármegyék közül a legtöbb huszártörzstisztet adó Vasnál is nagyobb számú nemességgel rendelkező Zala, illetve Veszprém vármegyékben viszont csak a bécsi udvarhoz való – minden bizonnyal negatív – viszonyulás szolgálhat némi magyarázatul.²⁴ Am Győr vármegye esetében ez sem.

Hajdú Tibor mintegy 100 évvel későbbi időszakra vonatkozó megfigyeléseivel összevetve megállapítható, hogy bizonyos tendenciák nem változtak hosszabb idő alatt sem, és már korszakunkban is jelen voltak. Megjegyzendő természetesen, hogy Bécsújhelyre nyilván alapvetően más társadalmi rétegek mentek, mint huszárnak vagy huszártisztnak, ami nyilvánvalóan magyarázatul szolgálhat bizonyos eltérésekre.

A dualizmus idején is evidencia volt ugyanakkor a központi, Pest-Buda körüli térség, Nyugat-Magyarország, valamint a Székelyföld meghatározó szerepe a tiszti utánpótlásban. Annyi eltéréssel, hogy akkoriban a nyugat-magyarországi régióban Győr vármegye is jelentős számban bocsátott ki bécsújhelyi hallgatókat. Akkor is érvényesült továbbá a Kárpátok alatti terület csekély részesedése. Korszakunkkal ellentétben azonban a Felvidék középső vármegyéiből kevesen kerültek a tisztikarba, bár Abaúj-Torna, Sáros, Szepes és Zemplén vármegyék részesedése Hajdú szerint akkor is viszonylag jelentős volt, jöllehet nem oly mértékben, mint korábban. Végezetül, Hajdú Tibornak is feltűnt a Balaton körüli vármegyék alulreprezentáltsága, melyre azonban nem próbált magyarázatot adni.

²⁴ A nemesség és a népesség számára az egyes vármegyékben ld.: *Fényes* 20–23. o.

A huszár törzstiszti vallási megoszlása

A huszártörzstisztek nemzeti hovatartozás szerint is taglalt felekezeti megoszlásáról az alábbi táblázat ad részletes áttekintést:

<i>Vallás, származás</i>	<i>Róm. kat.</i>	<i>Ref.</i>	<i>Ev.</i>	<i>Unit.</i>	<i>Gör. kat.</i>	<i>Gör. keleti</i>	<i>Isme- retlen.</i>	<i>Össze- sen</i>
A Magyar Szent Korona országai (magyar)	133	21	20	2	–	2	6	184
Osztrák–német örökös tartományok (ausztriai német)	24	–	–	–	–	–	–	24
Cseh-Morvaország, Osztrák Szilézia (cseh)	20	–	1	–	–	–	1	22
Itáliai Habsburgbirtokok (olasz)	6	–	–	–	–	–	1	7
Kelet-Galícia (lengyel)	3	–	–	–	–	–	–	3
Osztrák-Németalföld	2	–	–	–	–	–	–	2
Fiume ²⁵	1	–	–	–	–	–	–	1
Német-Római Birodalom (birodalmi német)	17	2	11	–	–	–	1	31
Franciaország	4	–	–	–	–	–	–	4
Ismeretlen	–	–	1	–	–	–	1	2
<i>Összesen</i>	210	23	33	2	0	2	10	280

A vallási megoszlást tekintve nagy meglepetést nem tapasztalni. Tíz fő felekezeti hovatartozása egyelőre nem ismert. A 270, e tekintetben rendelkezésre álló adatból kiindulva egyértelmű, hogy a nagy többség, 210 fő (75 %) római katolikus volt. Nagy számának megfelelően etnikai megoszlását tekintve is ez a csoport mutatja a legvegyesebb képet: magyarok, horvátok, a Habsburg Birodalomból származó németek, csehek, olaszok lengyelek, birodalmi németek és franciák egyaránt találhatók közöttük. Látható az is, hogy az egyéb felekezetekhez tartozók ugyanakkor szinte kizárólag csak a magyar honosak illetve a birodalmi németek közül kerültek ki. Ennek megfelelően a második legjelentősebb arányt képviselő 33 főnyi (11,79 %) evangélikus (lutheránus) törzstiszt, a Csehországból származó egy fő kivételével, főleg a Felvidékről valamint Vas vármegyéből és Sopron városából származó magyarok és németek, a szepességi és erdélyi szászok, valamint természetesen a

²⁵ Fiuméra vonatkozóan ld. a 11. számú jegyzetet!

birodalmi németek köréből került ki. Református hitű (kálvinista) 23 fő (8,21 %) volt, akik túlnyomórészt magyar köznemesek voltak, három magyar mágnással és egy birodalmi némettel kiegészítve. Az unitárius vallást két székely nemes képviselte 0,71 %-os aránnyal. Végezetül a határőrvidékről származó két délszláv származású törzstisztnak köszönhetően hasonlóan elenyésző arányban a görög-keleti ortodox egyház is képviselve volt (0,71 %). Utóbbiak csekély száma, továbbá a görög katolikusok (unitusok) teljes hiánya, nyilván a már említett tényből fakadt, miszerint az e vallásúak nemzetiségi mivoltukból következően főleg a határőrezredekben szolgáltak, nem pedig a huszároknál.

A pályakezdés típusai

A későbbi huszártörzstisztek pályakezdési módozatainak vizsgálata révén egyúttal a tisztté válás jellemző típusairól is képet kapunk. Pályakezdésen a császári-királyi hadseregben történő első szolgálatvállalást értve, 251 fős minta alapján az alábbi megoszlást figyelhetjük meg:

<i>Első rangfokozat</i>	<i>Létszám</i>	<i>Százalékos arány</i>
Közlegény	47	14,74
Nem kombattáns katonai tisztség	3	1,2
Altiszt	6	2,4
Hadapród	122	48,6
Tiszt	83	33
<i>Összesen</i>	<i>251</i>	<i>100</i>

A legtöbben, a későbbi huszártörzstiszteknek közel fele (48,6 %) hadapródként kezdte katonai pályáját, több, mint egyharmaduk (33 %) rögtön tisztként, több mint egy tizedük (14,74 %) pedig közlegényként. Az első három típushoz képest elhanyagolható az altisztként (2,4 %), illetve a nem kombattáns katonai tisztséget betöltőként (1,2 %) indulók aránya. Utóbbiak közül egyébként kettő furirként, egy fő pedig hadbíróként, auditorként kezdte pályáját. Előbbiek közül néhány kategóriát továbbiakra is bonthatunk. Így például az 1763-tól rendszeresített hadapródoknak három típusuk volt. Az 1798-ig fennállt, kizárólag a gyalogságnál rendszeresített zászlóhadapród,²⁶ a császári-királyi rendes hadapród, röviden császárhadapród és az önköltséges vagy magánhadapród voltak.²⁷

Zászlóhadapróddá a két legfontosabb tisztképző intézményből: a bécsújhelyi Katonai Akadémiáról és a hadmérnöki iskolából – amit 1778-tól Hadmérnök Akadémiának hívtak – kikerült, kevésbé jó eredménnyel végzett hallgatókat nevezték ki, a legjobbak ugyanis egyből tisztí rangot kaptak. Császári-királyi rendes hadapródok főként az aktív tisztek szervezett tisztképzésben részt nem vett fiaiból lettek, és esetenként őket is elő-

²⁶ 1798-ban, az első koalíciós háború lezárását követő reformok során az addigi zászlóhadapródok zászlósi rangot kaptak. Nagy-L. István 27. o.

²⁷ Wrede I. 89. o.; Dorombay-Reé 72. o.

léptethették zászlóhadapróddá.²⁸ Az önköltséges hadapródok intézménye az arra alkalmas fiatalok saját költségükön történő hadapróddá válását szolgálta. Ez esetben maguknak kellett megvásárolniuk az egyenruhát és a felszerelést, valamint igazolniuk kellett, hogy ellátásukra megfelelő mértékű havi támogatás áll a rendelkezésükre.²⁹ Zászlóhadapródként a vizsgált mintából mindössze hárman kezdtek aktív szolgálatukat (1,2 %). 38-an voltak a császárhadapródok (15,14 %). A leggyakoribb azonban az önköltséges hadapród típusa volt, ők 81-en voltak (32,3 %).

A második legnagyobb számú kategóriát jelentő, a császári-királyi hadseregben pályáját rögtön tisztként kezdő 83 főből heten a bécsújhelyi Katonai Akadémiáról, öten a Mérnökakadémiáról, szintén öten a Magyar Királyi Nemesi Testőrségtől,³⁰ ketten az inszurrekcióból, kilencen pedig valamely idegen hadseregből kerültek tisztként a reguláris császári-királyi haderő állományába. Utóbbiak közül legtöbben, szám szerint heten a francia hadseregből, ketten valamelyik német állam seregéből, egy fő pedig a svéd hadseregből lépett császári-királyi szolgálatba. A francia szolgálatból átálltak nagyobb aránya nyilvánvalóan a forradalom nyomán megindult emigrációs hullámnak köszönhető.

A rögtön tisztként kezdők több mint felét (66,27 %) kitevő 55 fő kinevezés vagy vásárlás útján jutott tiszt ranghoz, többnyire minden előképzettség nélkül. A császári-királyi hadseregben elterjedt nepotizmusnak köszönhetően az ilyen kinevezésre általában rokoni, baráti kapcsolatok révén került sor.³¹ Így például az ezredtulajdonos vagy ezredparancsnok gyakran szerzett tiszt állást fiainak vagy más rokonainak, de általános volt a tiszt rangok pénzért történő adásvétele is, amit hivatalosan 1804-ben szüntettek meg.³² Néhány forrás alapján azonban úgy tűnik, hogy ez, ha burkoltan és ritkábban, de a későbbiekben is előfordult.³³

A pályakezdés típusait vizsgálva megállapíthatjuk, hogy a tiszt utánpótlás fő forrása egyértelműen a hadapródi rendszer, azon belül is az önköltséges hadapródok voltak. A szervezett tisztképzés – még ha ehhez a nemesi testőrséget is hozzászámítjuk, amely részben szintén a katonai képzést szolgálta – ekkor még nem tett szert nagy jelentőségre, a tisztképző intézményekből kibocsátottak aránya, legalábbis a huszárság esetében elenyésző volt. Figyelemre méltó ugyanakkor az a közel 15 %, aki közlegényi sorból jutott fel a törzstisztek, sőt, mint látni fogjuk, gyakran a tábormokok közé, ami kétségkívül nagy teljesítménynek tekinthető, és bizonyítja, hogy a hadvezetés szemében az előléptéseknél ekkor már a rátermettség és a tehetség is jelentős súllyal bírt a származás és a szolgálati idő mellett.

Fentiek tükrében tehát feltétlenül pontosításra szorulnak az olyan, az eddig hiányzó részletes feltárások következtében szükségszerűen kategorikus megállapítások, mint például a Simonyi József pályafutására vonatkozó kijelentés: „...közkatonából egészen az

²⁸ Wrede I. 89. o.

²⁹ Uo.; Krieg gegen die Französische Revolution, 213. o.

³⁰ 1767-től ugyanis a Nemesi Testőrségtől a gárdisták alhadnagyi rangban léphettek át a reguláris ezredekbe, hat év szolgálat után pedig főhadnagyként. Ld.: HL Főudvarmesteri Hivatal előterjesztése és HL Főudvarmesteri Hivatal rendelete.

³¹ Erre többek között ld.: *Bencze* 14–15., 17. o.

³² *Amon* 11. o.

³³ Vö.: *Frankenburg* 187.o.; *Hajdú* 48. o.

ezredesi rangig vitte. Figyelembe véve a korabeli előléptetési szabályokat ezt igen ritka dolognak tekinthetjük a császári és királyi (!) hadseregben”.³⁴ Utalhatunk továbbá egy frissen megjelent külföldi munkában Paulinyi Mihállyal kapcsolatban leírtakra is, mely szerint az olyan felemelkedés, mint az övé, vagyis, hogy a közlegénységtől alezredességig jutott, különösképp ritkán volt lehetséges.³⁵

Út a törzstisztségig

Az egyes pályafutások gyorsaságáról az első törzstiszti rangfokozat megszerzéséig eltelt idő hosszának vizsgálata révén próbáltunk képet alkotni. Az e vonatkozásban hiánytalanul feldolgozott 240 életpálya alapján megállapítottuk, hogy átlagosan mintegy húsz és fél évi pályafutás után sikerült elérni az első törzstiszti rangot, ami két fő esetében az őrnagyi átugrásával rögtön az alezredesi rangfokozat volt.³⁶ Ez elég gyorsnak tekinthető, és abból kiindulva, hogy rendszerint 17 éves korban kezdték pályafutásukat,³⁷ azt jelenti, hogy nagy részük viszonylag fiatalon, már 40 éves kora előtt törzstiszti beosztásba került. E tekintetben kifejező a szélső értékek, vagyis a törzstisztséghez vezető legrövidebb illetve leghosszabb ideig tartó pályafutással rendelkezők vizsgálata is. Alapvetően két csoportot vizsgáltunk, a leggyorsabb pályafutások közé a törzstiszti rang tíz évnyi vagy ennél rövidebb idő alatti, a leglassabb karrierek közé pedig ennek 30 évnyi vagy még hosszabb idő alatti elérését sorolva.

Az első csoportba 20 fő (8,33 %) került, a másodikba pedig 21 (8,75 %). Talán nem túlzás arra következtetni, hogy a pályafutások gyorsaságát tekintve elég szimmetrikus volt a megoszlás, amely valahol az említett 20 és fél év körül érthette el a csúcst. Jelzi ugyanakkor azt is, hogy ezek a szélső értékek nem túlzottan jellemzőek. Az viszont igen, hogy kik azok, akikhez ezek a pályafutások köthetők.

Nem meglepetés, hogy a húsz leggyorsabb karriert befutó személy közül mindössze egy fő, Ujházy András nem volt arisztokrata, ő viszont két ízben is vásárlás révén ugrott át egy-egy rangfokozatot.³⁸ A többiek ugyanakkor valamennyien rendkívül előkelő és befolyásos családokból származtak, így például gróf Hadik András tábornagy fia, illetve unokája, két Esterházy gróf, egy Batthyány gróf és gróf Zichy Károly állam- és konferenciáminiszter két fia, akárcsak gróf Bánffy Györgynek, Erdély főkormányzójának a fia, illetve az ősi cseh nemesi családból származó, a tábornagyi rangfokozatot a korszak huszártörzstisztjei közül egyedül elérő gróf Eugen Wratislaw von Mitrovitz und Schönfeld. Többségük (16 fő) természetesen eleve tisztként kezdte pályafutását és mindössze

³⁴ Vö.: *Merényi-Metzger* 421. o.

³⁵ Ld.: *Die Koalitionskriege*, 226. o. 21. l. – Nem állítjuk természetesen, hogy a széles katonatömegek számához képest jelentős lett volna az ilyen pályafutások gyakorisága, a fent leírtak alapján ugyanakkor egyértelmű, hogy korántsem példa nélküli, egyedülálló esetekről van szó.

³⁶ Csanády József és Zichy (1811-től) -Ferraris Ferenc esetében került erre sor. Csanádyt a 7. számú huszárezred elsőkapitányából 1800-ban az újonnan felállított Nádor-huszárezred alezredességévé nevezték ki. Ld.: ML HR 12 1803 Karton-Nr. 7798.

³⁷ Újoncul hivatalosan 17 és 40 év közötti férfiakat állíthattak, ugyanakkor gyakran előfordult, hogy ennél fiatalabbak is beálltak katonának, sokszor idősebbnek állítva magukat a valóságosnál. Ezenkívül az uralkodóházak tagja is gyakran már egész fiatalon magas katonai rangokat viseltek, persze tényleges katonai szolgálat nélkül.

³⁸ ML HR 9 1811 Karton-Nr. 7690

2–2 fő császári-királyi hadapródként, illetve önköltséges hadapródként. Közlegényként induló nem volt köztük, ami korántsem mondható el a másik végletet jelentő csoportról.

A törzstisztek közé jutásig eltelt leghosszabb idő a vizsgált mintában Szombathelyi János nevéhez fűződik, aki 39 év után, 56 évesen lett őrnagy, de még ezt követően is további 13 évet szolgált és végül vezérőrnagyival nyugdíjazták.³⁹ A második leghosszabb idő, 38 év Fóris Sándorhoz köthető, aki 58 éves korában érte el az őrnagyit rangot, de ezt követően már csak egy évet szolgált.⁴⁰ 37 évre volt szüksége az első törzstiszti rang megszerzéséhez 3 főnek, 36-ra, 35-re, 34-re és 33-ra egyaránt két-két főnek, 32-re háromnak, 31-re kettőnek, végül 30 évre 3 főnek.

Érdekes, hogy ennek a 21 törzstisztnak alig több mint a fele, 11 fő kezdte csupán közlegényként a pályafutását. Hatan ugyanis önköltséges hadapródként, egy császári-királyi hadapródként, egy altisztként (káplárként), további egy furirként, egy pedig alhadnagyként indult el a katonai pályán. Nem meglepő ugyanakkor, hogy főnemesi születésű nem volt köztük, többnyire szegény kismemesi, illetve néhány esetben valószínűsíthetően nemesi címmel sem rendelkező családokból származtak.⁴¹

Megállapítható, hogy a katonai karrier gyorsaságához kötődő két szélső értéket megtestesítő csoportok egyúttal a törzstiszti társadalmi, származási végleteivel is jelentős részben egybevágnak, és gyakorlatilag leképezik azt.

A katonai pálya csúcsa az elért legmagasabb rangfokok tükrében

A katonai szolgálat eredményességének további egyértelmű mutatója az emelkedés gyorsaságán kívül a pályafutás során elért legmagasabb rangfokozat. Erre vonatkozóan, a pályafutások egész, néha az alapvetően vizsgált korszakon jelentősen túlmutató időtartamát figyelembe véve, a biztosan huszártörzstisztként szolgáló mind a 280 főt vizsgálva a következő eredményt kaptuk:

<i>Legmagasabb rangfokozat</i>	<i>Létszám</i>	<i>Százalékos arány</i>
őrnagy	72	25,71
címzetes alezredes	21	7,5
alezredes	29	10,36
címzetes ezredes	26	9,28
ezredes	32	11,43
címzetes vezérőrnagy	9	3,21
vezérőrnagy	35	12,5
címzetes altábornagy	4	1,43
altábornagy	32	11,43

³⁹ ML DR 1 1811 Karton-Nr. 6762; PB Generale I. Bd fol. 145.

⁴⁰ ML HR 4 1792 Karton-Nr.7443; PB Oberstlieutenants I. Bd. fol. 92.

⁴¹ Egyikük Mathias Loy azonban később bárói címet szerzett. Ld.: *Megerle* 74. o.

<i>Legmagasabb rangfokozat</i>	<i>Létszám</i>	<i>Százalékos arány</i>
címzetes lovassági tábornok	5	1,78
lovassági tábornok	14	5
tábornagy ⁴²	1	0,36
<i>Összesen</i>	<i>280</i>	<i>100</i>

A 280 huszártörzstisztnak mindösszesen alig a negyede, 72 fő (25,71 %) nem tudott az első törzstiszti rangfokozatnál feljebb jutni, vagyis az őrnagyságot már elért katonák számára lényegesen nagyobb valószínűsége volt a további emelkedésnek, mint annak, hogy ebben a rangfokozatában megragadjanak. 50-en (17,86 %) fejezték be pályájukat címzetes vagy valóságos alezredesként, ennél némileg többen voltak azonban, az összes törzstiszt egyötöde, 58 fő (20,71 %), akik a címzetes vagy tényleges ezredességet, a legmagasabb törzstiszti rangot is elérték. Ugyanakkor a csoport több, mint egyharmadának, 101 főnek (36,07 %) sikerült a törzstisztségen túllépve a tábornoki karba bekerülni. A kilenc címzetes vezérőrnagyot nem számítva 92 fő (32,86 %), tehát mintegy egyharmaduk ténylegesen is tábornoki beosztásba került. Ez összességében nagyon jelentős katonai teljesítményre enged következtetni, amit egyébként más mutatók, elsősorban a Mária Terézia Katonai Rendet elnyertek nagy száma is alátámasztanak.

A katonai szolgálat lezárulása

„Egy huszár, aki nem halt meg harmincéves kora előtt, gyáva alak!” tartja az Antoine de Lasalle grófnak, Napóleon hős tábornokának tulajdonított mondás.⁴³ A császári-királyi huszártörzstisztek pályafutásának lezárulására irányuló vizsgálataink nyomán azonban ezzel gyökeresen ellentétes kép bontakozik ki, amint ezt az alábbi táblázat is mutatja.⁴⁴

<i>A katonai pályafutás lezárulásának módja</i>	<i>Létszám</i>	<i>Százalékos arány</i>
Kizárás fegyelmi úton	2	0,78
Kilépés	23	8,94
Hősi halál	23	8,94
Természetes halál	55	21,4
Nyugállományba helyezés	154	59,92
<i>Összesen</i>	<i>257</i>	<i>100</i>

⁴² A csak kevesek számára adományozott legmagasabb katonai rangfokozatot egyedül gróf Eugen Wratistaw von Mittrovitz und Schönfeld tudta elérni, ő is csak jóval a korszakon túl, 1854-ben. Pályafutására vonatkozóan ld.: *Wurzbach* LVIII. 150–151. o.

⁴³ Az eredeti francia idézet így hangzik: „Un hussard qui n'est pas mort à trente ans est un jean-foutre!” *Tóth Ferenc* 64. o. 56. sz. jegyzet. – A mondásnak, amelyet egyébként Lannes marsallnak is tulajdonítanak, a 30. helyett a 40. életévhez kapcsolódó változata is létezik. Vö.: *Ságvári–Somogyi* 16. o.

⁴⁴ A hangzatos kijelentés nyilvánvalóan a francia huszárság esetében sem helytálló.

A pályafutás lezárulásának módja szerint ugyanis a 257 fős minta alapján megállapítható, hogy a vizsgált törzstisztek jóval több mint fele 154 fő (59,92 %) került nyugállományba, közel egytizedük 23 fő (8,94 %) kilépett, 55 fő (21,4 %) aktív szolgálata alatt halt természetes halált, 2 főt (0,78 %) fegyelmi úton zárt ki a hadsereg a soraiból és mindössze alig tizedük, 23 fő (8,94 %) szenvedett hősi halált. Ez korántsem meglepő a huszároknak ugyanis mozgékonyaságuk, változatos és kötetlenebb harcászati alkalmazásuk révén lényegesen nagyobb volt a túlélési esélyük, mint a többnyire zárt alakzatban harcoló gyalogos bajtársaiknak. Nyugodt öregkorról azért a nyugdíjig eljutott huszártörzstisztek esetében is ritkán beszélhetünk, a katonáskodás hosszú évtizedei többnyire súlyos nyomokat hagytak még a legkeményebb szervezetben is, így nem meglepő, hogy többségüket rokkantként helyezték nyugállományba, amivel kapcsolatosan persze akkoriban is előfordultak visszaélések. A rokkantságnak, mértékétől függően, három kategóriája létezett, így a teljes rokkant (Realinvalid), a félrokkant (Halbinvalid) és az időlegesen rokkant (Zeitliche Invalid). Utóbbi két esetben a nyugdíjazást követően még sor kerülhetett, és mint az életrajzokból látható, gyakran sor is került reaktiválásukra, vagyis újbóli, jöllehet általában könnyebb, főként helyőrségekben, esetenként egyenruházati, felszerelési vagy élelmezési bizottságokban teljesítendő szolgálattételre való beosztásukra.

A vizsgált személyek nyugdíjba vonulására meglehetősen változó hosszúságú szolgálati idő, illetve életkor után került sor. Kutatásaink alapján a fenti mintában szereplő törzstisztek átlagosan 35 év szolgálati időt követően kerültek nyugállományba helyezésre. Bizonyíthatóan a legrövidebb idő, 16 év 9 hónap és 15 nap volt, ami után tartós nyugdíjazásra került valaki, ez esetben nagyjókai Farkas János őrnagy, aki nyugdíjazásakor még címzetes alezredesi rangot is kapott. A rövid szolgálati idő mellett az is megemlítendő, hogy ekkor még csak mindössze 32 éves volt.⁴⁵ Korai nyugdíjazását minden bizonnyal az is megkönnyítette, hogy erre a napóleoni háborúk lezárulása idején, 1815 júniusában került sor, amikor feleslegessé vált a háborúk során jelentősen felduzzasztott hadsereg, illetve a tisztikar egy része. Időleges nyugdíjazás azonban, még ennél is rövidebb idő, mindössze 14 év katonai szolgálat után is előfordult. Gróf Emanuel Waldstein őrnagyot ugyanis sebesülései következtében 1799-ben ennyi szolgálati idő után helyezték nyugállományba, de felgyógyulását követően, már 10 hónap múlva reaktiválták.⁴⁶ Ezzel szemben a leghosszabb idejű katonai szolgálat, ami után nyugállományba helyezésre került valaki, a vizsgált minta törzstisztjei közül 61 év volt. Ez ráadásul két fő, gróf Vécsey Ágost és Schneller András esetében is előfordult, akik pályafutásuk során egyaránt a rendkívül magas, lovassági tábornoki rangfokozatig jutottak, életkorukat tekintve pedig nyugdíjazásukkor már 80, illetve 81 évesek voltak.⁴⁷ Megállapított nyugdíjkorhatár 1855-ig a császári királyi hadseregben nem létezett, a tisztek addig szolgáltak, amíg kedvük tartotta, vagy ameddig azt egészségi állapotuk lehetővé tette. A nyugdíjrendszert 1770-ben vezették be azon tisztek számára, akiket a katonai felülvizsgáló bizottság rokkantnak nyilvánított. A törzstiszteket és a tábornokokat ugyanakkor saját kérelmükre vagy a császár parancsára is nyugdíjazhatták akkor is, ha nem voltak rokkantak.⁴⁸

⁴⁵ Vö.: PB Oberstlieutenants I. Bd. fol. 96.

⁴⁶ Vö.: ML HR 4 1802 Karton-Nr. 7446.

⁴⁷ Vö.: PB Generale II. Bd. fol. 106.; PB Generale I. Bd. fol. 16.

⁴⁸ *Deák* 189–190. o.

A nyugállományba helyezés 1781. április 20-án kiadott szabályozása alapján minimálisan tíz évnyi szolgálati idő volt szükséges a nyugdíjazáshoz, s az illetmény összege is a szolgálati idő függvényében került meghatározásra. 25 évnél kevesebb időt követően a nyugdíjazást megelőzően kapott fizetés egyharmada, 25 év és 40 év között a fele, 40 év katonai szolgálatteljesítést követően pedig a kétharmada képezte a nyugdíj összegét.⁴⁹ Egy tisztnek⁵⁰ azonban, szemben az életfogytig vagy teljes rokkantságig történő katonáskodásra kötelezett közkatonákkal,⁵¹ ha nem kívánt nyugdíjazásáig vagy haláláig szolgálni vagy megelégtelte a katonai szolgálatot, illetve egyéb okokból kifolyólag, például át kellett vennie a családi birtok igazgatását vagy nősülni óhajtott, de nem volt pénze az ilyenkor szokásos házassági kaució kifizetésére, lehetősége volt rangjáról bármikor lemondani és kilépni a hadsereg állományából, idegen szóval kvietálni. Ekkor azonban semmilyen javadalmazásra nem tarthatott igényt. Néhányan ugyanakkor szolgálataik elismeréseképpen rangjuk megtartása mellett hagyhatták el a tiszt pályát.

Az viszont, hogy a hadsereg maga taszítson ki valakit soraiból, főleg ilyen magas rangú tisztek esetében, csak kivételesen ritkán fordult elő. A sors kegyetlen fintora ugyanakkor, hogy a valamennyiük közül leghíresebb, regényes életű báró vitézvári Simonyi József ezredes osztályrészéül is ez jutott, akit az 1831. április 11-én kelt és 20-án kihirdetett hadbírósi ítélet bűnösnek mondott ki „...hivatali hatalommal és az őt megillető halálra ítélési joggal való visszaélésben, a hamisítás és az alárendelt hamisításra való rábírásának büntetésében”.⁵² A sokáig tisztázatlan, nagy port kavart ügy hátterében, Zachar József kutatásai alapján, minden bizonnyal az udvarban és a hadseregben egyaránt nagy befolyással rendelkező ellenségeinek és irigyeinek személyes bosszúja állt.⁵³

A másik eset, gróf Zichy Ferdinánd altábornagyé, már lényegesen egyértelműbb. Ő ugyanis 1848-ban Velence városparancsnokaként átadta a rábízott várost a felkelőknek, amiért később rangjától és kitüntetésaitől megfosztották és várfogságra ítélték.⁵⁴

A fegyelmi úton történő kizárás mellett enyhébb esetekben előfordult a kényszer-nyugdíjazás is. Erre Fackh József ezredes esetében került sor, akit 1834-ben hamis kórházi számlák vezetése miatt felmentettek a 4. számú huszárezred parancsnoki beosztásából, de kegyelemből csak három hónapi elzárásra ítélték, majd ennek letöltését követően nyugállományba helyezték.⁵⁵

Végül a pályafutások befejezésével kapcsolatosan meg kell jegyezni, hogy a francia háborúk időszakának huszártörzstisztszjei közül többségük, 163 fő (58,21 %) katonai szolgálata lezárult a jelzett korszakban, 117 esetben (41,79 %) ugyanakkor ez tovább folytatódott 1815-öt követően is.

⁴⁹ Krieg gegen die Französische Revolution, 224. o.

⁵⁰ Hozzájuk hasonlóan a kisebb prima plana személyei is rendelkeztek ezzel a joggal.

⁵¹ Az örökös tartományokban ugyan az életfogytig tartó katonai szolgálat Károly főherceg reformjai során 1802-ben eltöröltetett, a magyarországi kiegészítési alakulatok vonatkozásában azonban a magyar országgyűlés, melynek jogkörébe tartozott az újoncok megajánlása, ehhez ekkor még nem járult hozzá. *Hollán* 523–524. o.

⁵² Idézi: *Zachar* 2000. 201. o.

⁵³ *Zachar* 2000. 199–202. o.

⁵⁴ PB Generale II. Bd. fol. 115.; *Wurzbach* LX. 21–22. o.

⁵⁵ PB Oberste I. Bd. fol. 142.

Társadalmi összetétel és mobilitás

Korábbi megállapításainkból is kitűnt, hogy a hadseregben és a társadalomban egyaránt jelentős presztízzsel rendelkező huszár-törzstisztikar társadalmi eredetét tekintve sem képezett homogén egységet. A törzstisztek 256 fős mintája alapján, életpályájuk egészére vetítve, tehát nem a születéskori állapotot vizsgálva az alábbi megoszlást tapasztaljuk:

<i>Társadalmi állás, rangcím⁵⁶</i>	<i>Létszám</i>	<i>Százalékos arány</i>
herceg	3	1,17
gróf	55	21,48
báró	61	23,8
nemes ⁵⁷	102	39,8
ismeretlen	34	13,28
<i>Összesen</i>	<i>256</i>	<i>100</i>

A törzstisztikar gyakorlatilag a nemességből került ki, ami természetesen nem új megállapítás, hiszen a már korábbi szakirodalom számára is ismert tény volt. Alaposabban megvizsgálva azonban kiderül, hogy jelentős részben korántsem ősi nemesi vagy arisztokrata családok tagjai alkották a huszártörzstiszti-kart. Mindenképpen árnyalja a képet, ha a születéskori állapotot, illetve a családi hátteret vizsgáljuk, ennek révén egyúttal a társadalmi mobilizáció, gyakran több generáció tevékenységének során megvalósuló folyamatába is betekintést nyerhetünk. A születéskori állapotot alapul véve kiderül, hogy a későbbi nemesek közül 20 fő (7,8 %) nemtelen származású volt. 11 fő közülük (4,3 %) maga szerezte a nemességét, 9-en pedig valamely rokonuknak, döntően az apának köszönhetően, vele együtt kaptak nemességet. A nemességbe jutottakhoz képest jóval nagyobb arányú mobilizáció rajzolódik ki a bárói címmel rendelkező csoport vizsgálatából. Ennek oka valószínűleg az, hogy a törzstisztikar eleve főként nemesi származásúakból állt, akik számára a törzstiszti vagy tábornoki rang elérése mellé a bárói cím megszerzése jelentette a társadalmi előrelépést. A 61 bárónak kevesebb mint a fele, mindössze 27 fő (44,26 %) örökölte címét, a többiek azt már életükben kapták. E 34 főből 10-en valamely családtagjuk (jellemzően apjuk, nagybátyjuk, bátyjuk) érdemeinek köszönhetően emeltettek báróságra, so-

⁵⁶ Rangsímen gyakorlatilag a magyar közjogban főnemesi címnek tekintett bárói, grófi, hercegi címeket értjük, kerüljük ugyanakkor a főnemesi cím kifejezés összefoglaló értelmű használatát, miután az osztrák birodalomfélben a bárói cím (Freyherr) nem számított a főnemesi rangok közé, hanem csupán az egyszerű nemesség és a főnemességet jelentő úri rend (Herrenstand) között elhelyezkedő lovagi rendbe (Ritterstand) tartozott.

A kategorizálás során mindig a legmagasabb méltóságot vettük figyelembe, így például egy bárói címmel is rendelkező grófot egyértelműen a grófok közé soroltunk, nem pedig a bárókhoz. Kivételt mindössze Friedrich von Bianchi, illetve Frimont János esetében tettünk. Ők ugyan mindketten itáliai hercegi címet is nyertek pályafutásuk során, azonban ezek presztízse a Habsurg Birodalomban csekély volt, és semmilyen előjogot sem biztosított, így csak az osztrák bárói (Bianchi) illetve grófi (Frimont) címüket vettük alapul. Vö.: *Waldstein-Wartenberg*.

⁵⁷ Az egyszerűség kedvéért az osztrák birodalomfélben és a Német-Római Birodalomban elterjedt, de a magyar közjogban ismeretlen lovagi címmel rendelkezőket is idesoroltuk.

kan még gyerekként. 24-en azonban (a bárók 39,3 %-a) saját érdemeiknek, jelesül vitézségüknek köszönhetően nyerték el ezt az előkelő címet.

Mindez, vagyis a társadalmi felemelkedés viszonylag nagyobb mértékű lehetősége a katonák számára a kiemelkedő vitézségen és persze a szerencsén túl jelentős részben Mária Teréziának is köszönhető, aki a származás mellett már nagymértékben a teljesítmény és a rátermettség alapján történő előmeneteli rendszert támogatta a katonai pályán.⁵⁸ Ennek jegyében 1757-ben arról rendelkezett, hogy 30 év kifogástalan tiszti szolgálat után örökletes nemesség adományozása kérhető.⁵⁹ Azok a tisztek pedig, akik már eleve nemesek voltak, kérelmezhatték a bárói rang adományozását is, ezt azonban csak az ilyenkor szokásos taksa⁶⁰ megfizetését követően kaphatták meg, ám ha megelégedtek a lovagi címmel, azt díjmentesen elnyerték.⁶¹

A hadsereg tagjainak bárói rangra emelése alapvetően szintén egy, a nagy királynő nevéhez fűződő intézményhez, a Habsburg Birodalom legrangosabb katonai elismeréséhez, a már említett Mária Terézia Katonai Rendhez kötődik. Az 1757-ben a kolini győzelemhez kapcsolódóan alapított, kezdetben két-, majd 1765-től háromfokozatú kitüntetés jelentősége abban állt, hogy alapításakor az uralkodói pár, I. Ferenc és Mária Terézia, szakítva az addigi hagyományokkal, viszonylag széles kör számára elérhetővé tette elnyerését, hiszen vallástól, származástól és rangfokozattól függetlenül bármelyik arra érdemes tiszt megkaphatta.⁶² Odaítélésénél tehát kizárólagosan a vitézség, a kiemelkedő katonai teljesítmény számított. Ráadásul a rend bármely fokozatát elnyert tiszt, ha nem volt nemes, automatikusan nemességre emelkedett, illetve bekerült a lovagi rendbe, sőt, kérvényezhette a bárói cím odaítélését is, amelyet díjmentesen megkapott.⁶³ A rend elnyerése tehát sok esetben jelentős előrelépést jelentett a társadalmi ranglétrán, az egyébként szükséges anyagi háttér hiánya esetén is. Így nem meglepő, hogy a huszár törzstisztek közül bárói címet szerzett 24 fő döntő része, 22 a Mária Terézia Katonai Rend elnyerése révén jutott a méltóságra. A grófi méltóságba való bekerülés ugyanakkor már lényegesen nehezebb, és ezért ritkább is volt, ezt jól tükrözi, hogy az 55 grófi címmel rendelkező tiszt túlnyomó többsége, 46 fő született gróf volt, hatan családtag révén váltak azzá, és mindössze háromnak sikerült saját erőből ilyen magas társadalmi rangot elérnie. Kettőnek viszont egyenesen köznemesi sorból indulva, az egyikük Friedrich Nauendorf altábornagy, a másik pedig, a minden szempontból kiemelkedő pályát befutó Frimont János volt.⁶⁴ Mindketten a Mária Terézia Katonai Rend lovagkeresztjén túl elnyerték a parancsnoki keresztet is.⁶⁵

⁵⁸ Vö.: *Lázár* 125–126. o.

⁵⁹ *Frank-Döfering* 642. o. 1810-ben ezt annyiban módosították, hogy erre csak 30 év fegyveres szolgálatot teljesítő, és legalább egy harci érintkezésben résztvevő tisztek tarthattak igényt.

⁶⁰ Más esetben ugyanis jelentős mértékű díjfizetéshez volt kötve.

⁶¹ *Frank-Döfering* 642. o.

⁶² *Bencze* 24. o.

⁶³ *Lázár* 127.o.; *Huszár Imre* 281.o.

⁶⁴ Ld.: *Hirtenfeld* I. 498, 857–862. o.; *Wurzbach* IV. 363–367. o.

⁶⁵ Ezenkívül I. Ferdinándtól, Szicília királyától hercegi címet is kapott, melynek – mint már említettük – a Habsburg Birodalomban korántsem volt akkora presztízse, mint egy birodalmi hercegi rangnak.

Összegezve a különböző szintű rangemeléseket, a nemessé, báróvá, gróffá válásokat, a vizsgált csoportból együttesen 35 főnek, vagyis 14 %-nak sikerült saját erejéből előrelépnie a társadalmi hierarchiában. Ha pedig a 90 eleve rangcímmel rendelkező, vagy azt családja révén később elnyerő személyt nem számítjuk, akiknek már nem nagyon volt hova emelkedniük, 166 személyt kapunk, akiknek már 21 %-át képviseli ez a 35 fő, vagyis a rangcím vagy akár nemesség nélkül indulók közel ötöde tudott előbbre jutni, ami mindenképpen figyelemre méltó. Ráadásul ez az arány még magasabb is lehetne, miután a Mária Terézia Katonai Rendet szerzettek közül korántsem kérte mindenki a bárói cím adományozását. A huszártörzstisztek 257 fős mintájából ugyanis 66-an (25,68 %) nyerték el a Mária Terézia Katonai Rend lovagkeresztjét, ami lenyűgöző arány. Közülük 12-en pedig még a parancsnoki keresztet is megkapták.⁶⁶ Ebből a 66 főből 29-en eleve rendelkeztek rangcímmel, ketten, mint láttuk grófi címet nyertek, illetve egy báróból gróffá emelkedett, 22-en pedig bárói címet kaptak, meglepő módon 13 fő azonban ezt nem kérte. A társadalmi felemelkedés lehetősége tehát, a már említett 35 törzstiszten kívül számukra is egyértelműen adott volt, ők azonban valamilyen oknál fogva ezzel nem éltek. Velük együtt ugyanakkor 48 fő, vagyis a nemtelen vagy rangcím nélküli nemesi származásúak 28,92 %-a, mintegy harmada számára nyílt tényleges lehetőség a katonai pálya révén a társadalmi felemelkedésre is. Kutatásaink így egyértelműen alátámasztják Zachar Józsefnek, az 1683–1792 közötti császári (-királyi) hadsereget és hadügyvet érintő nagyszabású feltárása alapján született megállapítását, miszerint a katonai pálya mindenkorábban feltételezettnél nagyobb társadalmi mobilitást tett lehetővé.⁶⁷

Le kell szögezni ugyanakkor, hogy erre összességében csak egy szűk kör, alapvetően a nemesi származásúak, a néhány nemtelen közül pedig döntően a városi, mezővárosi polgárságból vagy más szabad jogállású társadalmi rétegekből származók számára nyílt lehetőség. Ennek részben gyakorlati okai voltak, mert bármennyire kiváló katona is volt egy közlegény, altiszti kinevezésének immár az írni-olvasni tudás feltétele volt.⁶⁸ Ez pedig főként az előbb említett rétegekből származók körében volt gyakoribb. Másfelől nyilvánvalóan a rendi társadalom keretei sem tették igazán lehetővé az alsóbb néprétegekből, főként a jobbágyságból származók felemelkedését. Ennek ellenére biztosan kijelenthetjük, hogy a szűk körre korlátozódó társadalmi mobilizáció legmeghatározóbb színtere a korszakban a katonai pálya. A huszárság pedig, a Mária Katonai Terézia Rendet elnyertek magas számából is kiindulva, nyilván ezen belül is kiemelkedik.

Természetesen az előbbieken túl még számtalan elemzési szempont alapján vizsgálható a korszak huszár-törzstisztikara, ezek tárgyalása azonban terjedelmi okokból nem került bele jelen írásba. További összehasonlító vizsgálatokat tartunk szükségesnek a korszak más csapatnemekbe tartozó alakulatai vonatkozásában is, az ezekkel történő egybevetés nyomán ugyanis még egyértelműbben meghatározható lenne a huszár-törzstisztikar császári-királyi hadseregben elfoglalt helye és több tekintetben megnyilvánuló egyéni jellege.

⁶⁶ A huszárok aránya jellemzően magas a rend történetében, hiszen változatos harcászati alkalmazásuk révén nekik nagyobb lehetőségük nyílt az egyéni vitézség bizonyítására, mint a többnyire zárt alakzatban harcoló, lényegesen kisebb túlélési eséllyel rendelkező gyalogosoknak. Ennek következtében nyilvánvalóan a társadalmi mobilizáció lehetősége is nagyobb volt körükben.

⁶⁷ Vö. Zachar 2002. 259. o.

⁶⁸ Wrede III/1. 101. o.

MELLÉKLET

*Az 1792 és 1815 között a császári-királyi huszárezredekben törzstisztként szolgálatot teljesítő személyek**

- ALBERICI (Alberizy, Alberitz), JOHANN von, címzetes alezredes 1775. k. – 1838.5.3.
ALMÁSY ILLÉS (Elias), zsadányi és törökszentmiklósi gróf, őrnagy 1774. k. – 1838.8.18.
AMADE FERENC SZERÁF (Szerafin), gróf várkonyi, alezredes (örnagy)⁶⁹ 1783. k. – 1823.5.11.
ANDRÁSSY JÁNOS, (1811:) báró siklósi, vezérőrnagy (ezredes) 1750.6.9. – 1817.12.15.
AUER, STANISLAUS von, altábornagy (ezredes) 1758 – 1814.3.2.
AUERSPERG, CARL, gróf altábornagy (örnagy) 1780. k. – 1859.6.19.
BACHMANN (Pachmann), WENZEL alezredes (örnagy) 1762.3.21. – 1809.4.19.
BALOGH ÁDÁM, szászczegői, címzetes ezredes 1771 – 1826.10.6.
BARANYAY JÁNOS, bodorfalvi, alezredes 1753–1754. k. – 1798. u.
BARBÁCSY JÓZSEF, címzetes vezérőrnagy (ezredes) 1749 – 1825.6.17.
BARCÓ FÉLIX, (1795:) báró, cs. k. alezredes (szicíliai ezredes) 1756 – 1829.10.20.
BARCSAY GYÖRGY, nagy-barcsai, címzetes alezredes 1758. k. – 1799
BARLABÁS FERENC, őrnagy 1768 – 1826.7.5.
BARTHOS ANDRÁS, szigethi, őrnagy 1767 – 1838.7.31.
BATTHYÁNY JÁNOS (Iván) NEPOMUK, gróf németujvári, alezredes 1784.4.7. – 1865.3.26.
BAYER von HEIDELBERG, ANTON őrnagy 1757. k. – 1810.10.23.
BÁNFFY GYÖRGY, gróf losonczy, vezérőrnagy (ezredes) 1779. k. – 1832.4.2.
BEKÉNYI JÓZSEF, őrnagy 1777 – 1827.1.2.
BELLOUTE (Bellonte) von WATTERS, JOHANN, vezérőrnagy (örnagy) 1764.3.30. – 1810.5.8.
BENYOVSZKY EMÁNUEL (1792:) gróf, őrnagy 1755.3. – 1799.6.5.
BEŐCZY IMRE, őrnagy 1761 – 1820.4.22.
BERCSÉNYI LÁSZLÓ JÁNOS FÜLÖP, gróf székesi, alezredes 1781.10.1. – 1835.11.28.
BEZERÉDY KÁLMÁN, őrnagy ? – ?
BÉGÁNYI JÁNOS, alezredes 1749. k. – ?
BIANCHI, VINCENZ FERRERIUS FRIEDRICH (1816:) báró, (1815:) Casalanza hercege, altábornagy (örnagy) 1768.2.1. – 1855.8.1.
BIGOT DE SAINT-QUENTIN, FRANZ LUDWIG, gróf, altábornagy (örnagy) 1774 – 1854.9.15.
BLANKENSTEIN, CHRISTIAN FRIEDRICH, báró, (1796:) gróf, őrnagy 1781.4.14. – 1839.9.6.
BLANKENSTEIN, LUDWIG HEINRICH von, báró, (1796:) gróf, címzetes ezredes (alezredes) 1774 – 1833.1.24.

* A névsorban alkalmazott rövidítések: k. = körül; az ezzel jelölt dátumok esetében, mindkét irányban 1–2 év eltérés lehetséges a megadott időponttól; u. = után; cs. k. = császári-királyi.

⁶⁹ Amennyiben az adott személy pályafutása során elnyert legmagasabb rangfokozattól eltér, akkor zárójelben szerepel a korszakban huszárként elért legmagasabb rangfokozat.

BLASKOVICH PÁL, ebeczki, címzetes vezérőrnagy (ezredes) 1735 – 1806.6.29.
 BOLZA, FRANZ ALEXANDER, báró, ezredes (őrnagy) 1779. k. – 1826. u.
 BORCSICZKY FERENC, borcsiczi, címzetes ezredes 1760. k. – 1809. u.
 BOROS LAJOS, rákosi, ezredes 1769.11.11. – 1812.9.29.
 BORRA (Bora) JÓZSEF, ezredes 1739 – 1796.11.18.
 BRETTFELD (1792:) zu CRONENBURG, EMANUEL, (1807:) báró, altábornagy (ezredes) 1774.2.3. – 1840.6.7.
 BRETSCHNEIDER, FRIEDRICH WILHELM von, (1843:) báró, altábornagy (ezredes) 1770–71. k. – 1846.6.2.
 BUBNA, FRANZ WAHRLICH von, ezredes 1760 – 1819.3.22.
 BUSÁN LAJOS, alezredes 1781. k. – 1856.3.12.
 CALLOT, ANTON, (1779:) báró vezérőrnagy (ezredes) 1767.11.5. – 1836.12.22.
 CASTIGLIONE, HEINRICH, gróf, altábornagy (őrnagy) 1790 – 1853.4.22.
 CHAMBORANT, CARL, gróf, alezredes 1766.12.3. – 1838.3.27.
 COLLOREDO-WALLSEE, JOSEPH MARIA, gróf, vezérőrnagy (alezredes) 1773.7.29. – 1816.4.1.
 CZWIK FERENC, őrnagy 1777 – 1831.7.24.
 CSANÁDY JÓZSEF, kereki, címzetes vezérőrnagy (ezredes) 1767 – 1817.8.27.
 CSEDŐ FERENC, csíkszentgyörgyi, őrnagy 1774. k. – 1815.7.23.
 CSUPOR JÓZSEF, címzetes alezredes (őrnagy) 1739. k. – 1797. u.
 DAMÓ JÓZSEF, lisznyói, őrnagy 1743–45. k. – 1798.12.
 DÁNIEL (Daniel) LAJOS, vargyasi primor, vezérőrnagy (ezredes) 1755.2.8. – 1810.1.19.
 DERRA JAKAB, vezérőrnagy (alezredes) 1773. k. – 1840.6.27.
 DESSEWFFY (Dessóffy) TAMÁS, cserneki és tarkeői, alezredes 1750.12.19. – 1799.4.28.
 DÉVAY JÓZSEF, ezredes (őrnagy) 1771 – 1818.2.10.
 DÉVAY PÁL, (1800:) báró, altábornagy (ezredes) 1735 – 1800.12.24.
 DILLER (1786:) von BILDSTEIN, LEOPOLD, címzetes ezredes (őrnagy) 1773 – 1847.3.4.
 DOBAY IMRE, dobói, alezredes 1750. k. – 1813.9.13.
 ENDRŐDY ÁDÁM, endrődi és széplaki, címzetes alezredes 1753 – 1819.1.29.
 EÖTVÖS KÁROLY, vásárosnaményi, (1768:) báró, őrnagy 1761 – 1803.3.2.
 EÖTVÖS KÁROLY, vásárosnaményi, alezredes 1750 – 1797.7.29.
 EÖTVÖS (Eöttvös) MIHÁLY, szegedi, őrnagy 1754 – 1828.6.13.
 ERNST, FRIEDRICH, őrnagy ? – 1800.12.25.
 ESTERHÁZY ALAJOS, gróf galánthai, alezredes (őrnagy) 1780.2.19. – 1868.8.8.
 ESTERHÁZY IMRE, gróf galánthai, őrnagy 1765–1766. k. – 1838.5.21.
 ESTERHÁZY PÁL, gróf galánthai, vezérőrnagy (ezredes) 1768 – 1808.1.4.
 ESTERHÁZY VINCE, gróf galánthai, vezérőrnagy (őrnagy) 1787.10.25. – 1835.10.19.
 ETTINGSHAUSEN, KONSTANTIN, (1812:) von, vezérőrnagy (ezredes) 1760.9.22. – 1826.3.11.
 FACKH (Fakh) JÓZSEF, lovag, ezredes (őrnagy), honvéd tábormok 1779 – 1856.5.12.
 FALKENSTEIN, LUDWIG, báró, címzetes alezredes 1764 – 1837.1.10.

FARKAS JÁNOS, nagyjókai, címzetes alezredes 1783 – 1856.6.12.
FEDÁK MIHÁLY, címzetes ezredes 1748–1749. k. – 1814.6.6.
FEJÉR ISTVÁN, szajoli, őrnagy 1751 – 1835.2.11.
FICKWEILER, ERNST, vezérőrnagy (ezredes) 1764. k. – 1821.3.31.
FICQUELMONT, KARL LUDWIG BONAVENTURA GABRIEL, gróf, lovassági tábornok (ezredes) 1777.3.23. – 1857.4.7.
FORGÁCH ANDRÁS, gróf ghimesi és gácsi, címzetes alezredes 1756.6.14. – 1833.3.15.
FÓRIS (Forisch) SÁNDOR, néveri, (1808:) von Siedbrückburg, címzetes alezredes 1752–53. k. – 1823.11.12.
FRAUENBERGER, JOSEPH von, címzetes ezredes 1757 – 1830.1.4.
FRELICH (Fröhlich), FRANZ, báró, vezérőrnagy (ezredes) 1771 – 1813.5.17.
FRIMONT JÁNOS MÁRIA FÜLÖP, (1808:) báró, (1821:) Antrodocco hercege, (1828:) gróf (1827:) palotai, lovassági tábornok (alezredes) 1759.1.3. – 1831.12.26.
FULDA, WILHELM von, ezredes 1749 – 1809.4.16.
FÜRSTENBERG, PHILIPP, tartománygróf, alezredes 1775. k. – 1807.5.5.
GAIDLER (Geidler), WOLFGANG, őrnagy 1744. k.– 1798. u.
GAMCSIK SEBESTYÉN, őrnagy 1749. k.– 1802.3.14.
GARNICA JÓZSEF, címzetes ezredes 1765 – 1856.7.9.
GARNIKA (Garnica) IGNÁC, címzetes alezredes 1761–63. k. – 1835.11.7.
GATTERMEYER von GATTERBOURG, JOSEPH, gróf, őrnagy 1776.7.31. – 1827.9.14.
GAVENDA MÁTYÁS, (1827:) báró, ezredes 1763 – 1829.3.5.
GENCSY FERENC, gencsi és (1817:) mihályfalvi, altábornagy (ezredes) 1768 – 1851.5.31.
GERAMB LIPÓT, (1791:) báró, címzetes lovassági tábornok (ezredes) 1774.2.12. – 1845.12.3.
GERINGER ANTAL (1789:) von Oedenberg, címzetes ezredes 1774–1776. k. – 1844.3.3.
GERINGER GÁBOR, (1802:) báró oedenbergi, vezérőrnagy (ezredes) 1758.1.15. – 1825.10.15.
GILLERT, VINCENZ von, ezredes 1759–1760. k. – 1815.4.19.
GOMBOS MIHÁLY, őrnagy 1739. k. – 1794. u.
GOSZTONYI ISTVÁN, gosztonyi és kövesszarvi, címzetes alezredes 1770 – 1832.7.29.
GOSZTONYI JÓZSEF, címzetes vezérőrnagy (ezredes) 1768 – 1855.10.27.
GRAFF (Graffen), ANTON, báró, ezredes 1769–1770. k. – 1805.10.31.
GRAFF, JOHANN, őrnagy 1759. k. – 1812.1.24.
GRASSER, FRANZ von, címzetes ezredes 1768 – 1842.7.22.
GVADÁNYI (Quadagni) IGNÁC, gróf, címzetes ezredes 1755 – 1828.6.22.
GVOZDENCHEVICH ANDRÁS, őrnagy 1763–64. k. – 1836.7.28.
GYULAY ALBERT, gróf marosnémeti és nádaskai, altábornagy (alezredes) 1766.9.12. – 1835.4.27.
GYURCSÁK JÁNOS, alezredes 1772 – 1837.6.8.
HADIK ANDRÁS, gróf futaki, lovassági tábornok (őrnagy) 1764.5.12. – 1840.6.8.
HADIK KÁROLY JÓZSEF, (1763:) gróf futaki, altábornagy (ezredes) 1756 – 1800.7.24.
HADIK VILMOS KÁROLY, gróf futaki, őrnagy 1786. k. – 1819.
HALÁSZ PÉTER, dabasi, címzetes alezredes 1750. k. – 1799. u.

HALLER LÁSZLÓ, gróf hallerkői, vezérőrnagy (örnagy) 1779 – 1842.7.18.
 HANDL JÓZSEF, (1782:) von Tynvár, őrnagy 1765.12.25. – 1827.3.31.
 HARDEGG auf GLATZ und im MACHLAND, JOHANN DOMINIK, gróf, címzetes alezredes 1767.10.20. – 1836.7.1.
 HARDEGG auf GLATZ und im MACHLAND, JOHANN IGNAZ FRANZ, gróf lovassági tábornok (alezredes) 1772.7.30. – 1848.2.17.
 HARSÁNYI (Harsány) MIHÁLY, (1797:) aranyosi, ezredes 1743 – 1801.1.25.
 HERTELENDY GÁBOR, hertelendi, altábornagy (ezredes) 1742.9.7. – 1820.6.16.
 HESSEN-HOMBURG, GUSTAV ADOLF FRIEDRICH, herceg (tartománygróf), lovassági tábornok (ezredes) 1781.2.17. – 1848.9.8.
 HODITZ und WOLFRAMITZ, FRIEDRICH, gróf, ezredes 1773–75. k. – 1828.10.9.
 HOFFMANN, CHRISTIAN, őrnagy 1769–1772. k.– 1828. u.
 HOMMER, FRIEDRICH, őrnagy 1773–75. k. – 1845.2.28.
 HOMONNAY ANTAL, őrnagy 1755. k. – 1808.11.29.
 HORVÁTH ANTAL, szentgyörgyi, (1803:) báró, ezredes 1770–1773. k. – 1812.8.9.
 ILLÉSY SÁNDOR, altábornagy (ezredes) 1768.3.9. – 1832.4.23.
 JESZENOVSKY IMRE, jeszenovai, címzetes ezredes 1737 – 1797.5.12.
 JOBBÁGYI (Jobbágy) MIKLÓS JÓZSEF, címzetes ezredes 1761.12.7. – 1834.12.12.
 JÜNGER VINCE, (1815–16:) báró, címzetes vezérőrnagy (ezredes) 1761 – 1834.5.17.
 KÁKONYI FERENC XAVÉR, kákonyi és tsippi, (1826:) báró, címzetes alezredes 1765 – 1829.3.17.
 KÁLNOKY JÁNOS, gróf köröspataki, vezérőrnagy (alezredes) 1771 – 1833.1.3.
 KEGLEVICH JÁNOS, gróf buzini, ezredes 1754 – 1799.7.6.
 KEMÉNY KÁROLY, báró magyargyerőmonostori, címzetes ezredes 1764. k. – 1843. k.
 KEMPELEN FERDINÁND, báró pázmándi, címzetes ezredes 1769–70. k. – 1832.7.24.
 KEREKES TIMÓT, mohai, címzetes altábornagy (ezredes) 1750 – 1830.1.19.
 KESSLER, JOHANN von, vezérőrnagy (ezredes) 1752. k. – 1818.8.29.
 KIENMAYER, FRANZ, báró, alezredes 1780 – 1827.3.17.
 KIENMAYER, MICHAEL von, (1775:) báró, lovassági tábornok (ezredes) 1755.1.17. – 1828.10.28.
 KINSKY, FRANZ de PAULA JOSEPH, gróf wchnitzi és tettaui, címzetes altábornagy (ezredes) 1768.12.12. – 1843.1.4.
 KISFALUDY GYÖRGY, kisleludi, címzetes alezredes 1736.11.26. – 1808.4.12.
 KISIELEWSKY, SEVERIN von, ezredes 1767 – 1809.7.5. vagy 6.⁷⁰
 KLEBELSBERG, JOHANN NEPOMUK, gróf, thumburgi báró, lovassági tábornok (alezredes) 1770–72. k. – 1841.6.1.
 KLEIN, ADOLPH von, őrnagy 1772. k. – 1858.7.26.
 KLENAU, JOHANN JOSEPH KAJETAN NIKOLAUS, gróf, janowitzi báró, lovassági tábornok (ezredes) 1758.4.13. – 1819.10.6.
 KNESEVICH (Knezevich) VINCE, (1763:) báró (1802:) szentilonai, címzetes lovassági tábornok (ezredes) 1755.11.30. – 1832.3.11.

⁷⁰ A rendelkezésre álló forrásokból nem derül ki, hogy a wagrami csata melyik napján szenvedett hősi halált.

KOLB, ANTON, őrnagy 1771. k. – 1811.2.13.
 KOLLONITZ (Kollonich) MIKSA, gróf kollegrádi, altábornagy (alezredes) 1763 – 1827.3.4.
 KOSTYÁN ANTAL, őrnagy 1768–1769. k. – 1854.2.18.
 KOSZTOLÁNYI LÁSZLÓ, nemeskosztolányi (1790:) báró, vezérőrnagy (ezredes) 1739 – 1806.6.30.
 KOVÁCS LÁSZLÓ, őrnagy 1740. k. – 1796. u.
 KOVÁCS FERENC LAJOS, őrnagy 1738. k. – 1794. u.
 KRAUSZ JÓZSEF, őrnagy 1770. k. – 1826.10.16.
 KÜRNER, JOSEF von, címzetes ezredes 1754. k.– 1800. u.
 LEGEDICS (Legedits) JÓZSEF, címzetes altábornagy (őrnagy) 1774.2.26. – 1853.7.24.
 LEIBINGER, FRANZ, (1819:) Edler von Bundenthal, ezredes (alezredes) 1772 – 1831.10.8.
 LEVACHICH von LATISCHLOWITZ, JOSEPH, lovag, ezredes 1752–53. k. – 1821.3.7.
 LILIEN, PHILIPP, báró, vezérőrnagy (ezredes) 1774. k. – 1824.1.18.
 LIPSZKY JÁNOS, szedlicsnai, ezredes 1766.4.10. – 1826.5.2.
 LOVÁSZ ANTAL, címzetes ezredes 1756. k. – 1837. k.
 LOY, MATHIAS, (1805:) báró, ezredes (alezredes) 1761 – 1824.5.17.
 LÖPPER, FRANZ, lovag, vezérőrnagy (ezredes) 1741 – 1801.2.12.
 LUZSÉNSZKY FERENC, báró luzsnai és rigliczei, címzetes ezredes 1765 – 1831.1.30.
 LUZSÉNSZKY KÁROLY, ezredes 1777 – 1848.9.13.
 MAGGI, JOHANN, gróf, alezredes 1758. k. – 1812.4.28.
 MARA LÁSZLÓ, felsőszálláspataki, címzetes ezredes 1754–1755. k. – 1811.9.24.
 MÁRIÁSSY IMRE, márkus- és batizfalvi, alezredes ? – ?
 MARSCHALL (Mareschall) von BIBERSTEIN, WENZEL PHILIPP LEOPOLD, báró, altábornagy (őrnagy) 1785.12.13. – 1851.12.28.
 MECSÉRY DÁNIEL, mecséri (1806:) báró csóri, altábornagy (ezredes) 1759.9.29. – 1823.12.30.
 MEDVEY (Beer) ANDRÁS, címzetes alezredes 1755. k. – 1804. u.
 MEDVEY SÁNDOR, címzetes alezredes 1766-1767. k. – 1815.11.18.
 MESKÓ JÓZSEF, felsőkubini (1804:) báró, altábornagy (ezredes) 1762.1.22. – 1815.8.29.
 MIRBACH (Myrbach), LUDWIG von, báró, őrnagy 1766–1768. k. – 1827.4.13.
 MOCSÁRY GYÖRGY, bocsári, őrnagy 1764. k. – 1824.7.18.
 MOHR, JOHANN FRIEDRICH, (1779:) báró, lovassági tábornok (ezredes) 1769.7.18. – 1847.2.13.
 MONTECUCCOLI (Montecuculi), FELIX, gróf, őrnagy 1761. k. – 1806.1.30.
 MORBERTH, JOHANN von, alezredes 1756 – 1801.12.21.
 MOSKOPP, JOSEPH, (1790:) báró, ezredes (őrnagy) 1761.7.22. – 1840.1.21.
 MÜLLER, FRANZ von, ezredes (őrnagy) 1754. k. – 1821.4.19.
 NAGY FERENC, felsőöri (1804:) báró, címzetes vezérőrnagy (ezredes) 1738 – 1815.3.14.
 NAGY FERENC, őrnagy 1774 – 1820.12.2.
 NAUENDORF, FRIEDRICH, (1779:) gróf, altábornagy (ezredes) 1749.8.3. – 1801.12.30.
 NÁDASDY TAMÁS, gróf nádasdi és fogarasföldi, őrnagy 1774. k. – 1800.5.9.
 NEIPPERG, ADAM, gróf, altábornagy (ezredes) 1775.4.8. – 1829.2.22.

NEMES GYÖRGY, hídvégi (1755:) gróf, vezérőrnagy (ezredes) 1748 – 1808.2.27.
 NESSELRODE, MAXIMILIAN, gróf, őrnagy 1781. k. – 1813.8.31.
 NEUMANN (1764:) von BUCHOLD, JOSEF, alezredes 1748. k. – 1805. u.
 NÉMETH GYÖRGY, őrnagy 1739. k. – 1797. u.
 NÉMETH ISTVÁN, vezérőrnagy (alezredes) 1773 – 1846.4.10.
 NORDMANN, JOSEPH ARMAND von, báró, altábornagy (alezredes) 1754 – 1809.7.6.
 OLÁH JAKAB, nánási, vezérőrnagy (alezredes) 1766 – 1850.12.23.
 OPPITZ, SIGMUND, lovag, őrnagy 1767 – 1830.1.11.
 OTT KÁROLY PÉTER, bátorkeszi (1791:) báró, altábornagy (ezredes) 1738 – 1809.5.10.
 PAAR, LUDWIG, gróf, őrnagy 1783 – 1849.10.17.
 PAULINYI MIHÁLY, (1815:) báró von Kowelsdamm, címzetes alezredes (őrnagy) 1770.7. – 1836.1.31.
 PAUMGARTEN (Paumgarten), MAXIMILIAN SIGISMUND AMAND JOSEPH, (1822:) báró, altábornagy (ezredes) 1767.10.26. – 1827.1.1.
 PÁLFFY ANTAL, gagyai és andrásfalvi primor, őrnagy 1774 – 1825.10.3.
 PERCZEL LAJOS, bonyhádi, címzetes ezredes 1738.4.30. – 1795.4.13.
 PÉCHY MIHÁLY, pécsújfalusi, címzetes ezredes 1768 – 1839.11.11.
 PIACSEK KÁROLY KRISTÓF, vezérőrnagy (ezredes) 1749 – 1799.6.12.
 PLEPELITS IMRE, őrnagy 1767. k. – 1814.4.29.
 PÖCKH, ANTON von, őrnagy 1762. k. – 1805.5.18.
 PREIDT (1814:) von CRONENHEIM, GEORG, ezredes 1763 – 1827.6.7.
 PROHASKA, FRANZ ADOLF, (1816:) báró von Guelfenburg, címzetes lovassági tábornok (ezredes) 1768.5.19. – 1862.8.20.
 PROCHASKA, JOSEPH, EDLER von, vezérőrnagy (ezredes) 1758 – 1835. 9.29.
 PÜSPÖKY JÁNOS, őrnagy 1773 – 1842.10.24.
 QUIETOWSKY, TOBIAS von, címzetes vezérőrnagy (ezredes) 1734. k. – 1806.12.3.
 RADÁK IMRE, báró magyarbényei, címzetes alezredes 1758. k. – 1806. u.
 RADICS JÓZSEF, őrnagy 1770 – 1825.2.20.
 RADUBITZKY (Radobitzky), DEMETER, őrnagy 1775. k. – 1809.5.2.
 RAKOVSZKY ISTVÁN, nagyrákói és kelemenfalvi, alezredes 1752.12.24. – 1822.1.23.
 RAKOVSZKY MÁRTON, nagyrákói és kelemenfalvi (1812:) báró, vezérőrnagy (ezredes) 1754.12.17. – 1828.4.25.
 REINISCH JÁNOS, alezredes 1764. k. – 1813.12.24.
 RÉVAY ANTAL, báró szklabinai és blatniczai, vezérőrnagy (ezredes) 1752. k. – 1806.2.24.
 RÉVAY FERENC, báró szklabinai és blatniczai, címzetes ezredes 1753 – 1820.4.26.
 RÉVAY JÓZSEF, báró szklabinai és blatniczai, címzetes alezredes 1757 – 1836.7.10.
 RÖHRIG (Rohrig), LEONHARD von, címzetes ezredes 1769 – 1832.4.17.
 SACHSEN-COBURG-SAALFELD- (1826:) KOHÁRY, FERDINAND GEORG AUGUST, herceg, lovassági tábornok (ezredes) 1785.3.28. – 1851.8.27.
 SAYN-WITTGENSTEIN-BERLEBURG, FRIEDRICH ALBRECHT LUDWIG FERDINAND zu, gróf, (1792:) herceg, őrnagy 1777.5.12. – 1851.11.11.

SÁGHY JÓZSEF, nagysági, őrnagy 1779 – 1813.12.22.
SCHALHARDT (Schallhardt), FRANZ von, őrnagy 1769 – 1835.7.3.
SCHAUROTH, KARL AUGUST, báró, altábornagy (ezredes) 1755.5.15. – 1810.5.1.
SCHELL von SCHELLENBERG, FRIEDRICH, Wittinghof bárója, őrnagy 1787. k. – ?
SCHLIK zu BASSANO und WEIBSKIRCHEN, FRANZ HEINRICH, gróf, lovassági tábornok (őrnagy) 1789.5.23. – 1862.3.17.
SCHMIED von DORNDORF, ANTON, ezredes 1758 – 1830.12.29.
SCHMIDT, ALOYS, őrnagy 1771. k. – 1821.3.2.
SCHNELLER ANDRÁS, lovassági tábornok (ezredes) 1755 – 1840.3.16.
SCHULZ von LEICHTHAL, JOHANN, altábornagy (ezredes) 1739 – 1802.2.15.
SCHUSTEK, EMANUEL, (1797:) báró von Herve, altábornagy (ezredes) 1752.10.10. – 1827.6.2.
SEIBERT, DOMINIK, címzetes alezredes 1767. k. – 1812. u.
SERBELLONI-SFONDRATI, FERDINAND GABRIO, gróf, duca di San-Gabrio, spanyol grand, címzetes lovassági tábornok (ezredes) 1779.8.15. – 1858.5.7.
SERMAGE FERENC, gróf szomszédvári és medvevári, őrnagy 1761. k. – 1807
SIMONYI JÓZSEF, (1804.4.21-ig Simon, ekkortól:) báró vitézvári, ezredes 1771.3.16. – 1832.8.23.
SKARICZA JÁNOS, ratkóczi, vezérőrnagy (ezredes) 1751 – 1804.1.12.
SPANNAGEL, ANTON, címzetes ezredes 1771 – 1832.1.13.
SPIEGEL von PICKELSHEIM zum DESENBERG, FRIEDRICH ERNST RABAN WILHELM, báró, altábornagy (ezredes) 1771. k. – 1836.1.9.
SPIEGELBERG, JOSEPH von, vezérőrnagy (ezredes) 1743 – 1799.4.10.
SPLÉNYI IGNÁC, báró miháldi, lovassági tábornok (ezredes) 1772.4.30. – 1840.3.20.
STARHEMBERG, ANTON GUNDACKER (Gundakar), gróf, vezérőrnagy (ezredes) 1776.3.26 – 1842.10.12.
STEINGRUBER, FERDINAND von, ezredes 1745–46. k. – 1810.10.18.
STEPHAICS FERENC, nemesdédi (1795:) báró, vezérőrnagy (ezredes) 1739 – 1811.4.9.
STRAUBE, JOSEF, őrnagy 1758. k. – 1808. u.
STRUPPI, JOSEF, ezredes, (őrnagy) 1751–52. k. – 1820.9.29.
SZABÓ FERENC, ezredes 1756 – 1819.11.25.
SZENTIVÁNYI JÁNOS, szentiványi, címzetes vezérőrnagy (alezredes) 1738 – 1820.1.22.
SZENTIVÁNYI JÓNÁS, szentiványi, őrnagy 1757 – 1800.5.5.
SZENTKERESZTY ANDRÁS, báró zágoni, címzetes vezérőrnagy (ezredes) 1754–1755. k. – 1821.7.27.
SZENTKERESZTY LÁSZLÓ, báró zágoni, vezérőrnagy (ezredes) 1739 – 1804.3.15.
SZENTKERESZTY SÁMUEL, báró zágoni, címzetes ezredes (őrnagy) 1762 – 1819.9.5.
SZENTKERESZTY ZSIGMOND, báró zágoni, címzetes lovassági tábornok (ezredes) 1745–1746. –1823.12.24.
SZÉKELY ANTAL, lisznyói és kilyéni, őrnagy 1757. k. – 1825.8.23.
SZILY ANTAL, nagyszigethi, őrnagy 1774.11.16. – 1833.1.13.
SZOBEK FERDINÁND, báró korniczi, alezredes 1772–1773. k. – 1823.2.16.
SZOMBATHELYI JÁNOS, címzetes vezérőrnagy (őrnagy) 1743 – 1831.12.1.

SZÖRÉNYI ANDRÁS, kisszörényi (1772:) báró, vezérőrnagy (ezredes) 1759 – 1829.9.22.
 TAUCHER, JOSEPH, őrnagy 1743. k. – 1793. u.
 TESCHENBERG, ANTON von, őrnagy 1775. k. – 1811.1.27.
 TETTENBORN, KARL FRIEDRICH, báró, cs. k. őrnagy, cári ezredes, bádeni altábornagy 1778.2.19. – 1845.12.9.
 TEVALLE (Tewalle) von HOOBURG (van Hoobrouck), CARL JOHANN, ezredes 1751 – 1801.11.21.
 THALHERR MIHÁLY JÁNOS, lovag, (1843:) báró, címzetes altábornagy (őrnagy) 1773.10.6. – 1856.5.12.
 THANHOFFER JÓZSEF, őrnagy 1769–1770. k. – 1812.12.17.
 THURN-HOFER und VALSASSINA, RAYMUND, gróf, címzetes ezredes 1774 – 1835.4.26.
 TRACH, EMANUEL, báró, ezredes (alezredes) 1751 – 1815.4.14.
 TURCSÁNYI (Turchányi) IMRE, turcsányi és teresztyénfalvi, őrnagy 1776–1777. k. – 1813.10.30.
 UJHÁZY ANDRÁS, budaméri, őrnagy 1783. k. – ?
 UNVERZAGT, ALBERT (Adalbert), gróf, őrnagy 1752. k. – 1800.2.11.
 UZ, CHRISTIAN von, alezredes 1752. k. – 1815
 ÜRMÉNYI PÁL, ürményi, őrnagy 1745. k. – 1793.10.23.
 VAJNA GÁBOR, márkosfalvi, őrnagy 1747 – 1793.12.10.
 VETTER von DOGGENFELD, JOHANN, alezredes (őrnagy) 1764 – 1842.3.12.
 VÉCSEY ÁGOST, báró vécei és hajnácskői, (1814:) gróf, lovassági tábornok (ezredes) 1770. k. – 1857.1.15.
 VÉCSEY PÉTER, nagybodolói (1804:) báró, vezérőrnagy (ezredes) 1768.7.13. – 1809.7.7.
 VLASITS (Vlassich, Vlassics) FERENC, (1832:) báró, altábornagy (ezredes) 1766.4.24. – 1840.5.16.
 VOGEL (Vogl) ANTAL, vezérőrnagy (ezredes) 1748 – 1822.11.9.
 WACHENHEIM, FRANZ, báró, ezredes 1738. k. – 1795.9.8.
 WAHLER von LOUISETTE, FRANZ, alezredes 1777 – 1847.3.27.
 WALDSTEIN v WARTENBERG, EMANUEL, gróf, alezredes 1767. k. – 1803.7.12.
 WARTENSLEBEN FERDINÁND, gróf, altábornagy (ezredes) 1777 – 1821.3.7.
 WEISZ PÁL, báró, alezredes 1765–1767. k. – 1810.3.8.
 WESSELÉNYI ISTVÁN, báró hadadi, ezredes 1771. k. – 1843. k.
 WIEDERSPERGER (Wiedersberger) von WIEDERSPERG, LEOPOLD, lovag, alezredes 1750.2.2. – 1799.9.25.
 WIELAND GYÖRGY, farkasfalvi (1810:) báró, altábornagy (ezredes) 1763.12.12. – 1849.4.25.
 WIMPFEN zu MOLLBERG, DAGOBERT, báró, címzetes ezredes 1765 – 1837.7.25.
 WRANA, JOHANN von, címzetes alezredes 1775–1776. – 1865.6.6.
 WRATISLAW von MITTROWITZ und SCHÖNFELD, EUGEN, gróf, tábornagy (alezredes) 1786.7.8. – 1867.2.14.
 WREDE, GEORG NEPOMUK MARIA JOSEPH, báró, altábornagy (ezredes) 1765 – 1843.4.3.
 ZECHMEISTER, THEOPHIL JOSEPH, (1810:) báró von Rheinau, vezérőrnagy (őrnagy) 1765 – 1819.9.29.
 ZICHY FERDINÁND, gróf zichi és vásonkeői, altábornagy (ezredes) 1783.7.13. – 1862.10.7.

ZICHY-FERRARIS (1811-ig Zichy) FERENC, gróf zichi és vásonkeői, altábornagy (ezredes) 1777.6.25. – 1839.10.6.

ZOMBORY PÁL, zombori és bodonlaki, őrnagy 1770 – 1842.12.14.

ZRINSZKY ANTAL, őrnagy 1775. k. – 1818. u.

ZSALLÁR (Zalár, Szallár) ISTVÁN, címzetes alezredes 1740. k. – 1801. u.

RÖVIDÍTÉSEK

A magyar huszár	A magyar huszár. A magyar lovaskatona ezer évének története. Szerk.: <i>Ajtay Endre-Péczely László</i> . Budapest, [1936.]
<i>Amon</i>	<i>Amon von Treuenfest, Gustav Ritter</i> : Geschichte des k. k. 12. Huszaren-Regiments. 1850–1875 Graf Haller. 1875 von Fratricsevics. Wien, 1876.
<i>Bencze</i>	<i>Bencze László</i> : Mecsery Dániel altábornagy, a Katonai Mária Terézia Rend lovagjának és parancsnoki keresztje tulajdonosának élete. [Budapest,] 1992.
<i>Deák</i>	<i>Deák István</i> : Volt egyszer egy tisztikar. A Habsburg-monarchia katonatisztjeinek társadalmi és politikai története. Budapest, 1993.
Die Koalitionskriege	<i>Leighton James</i> : Die Koalitionskriege (1792–1815) in der österreichischen Erinnerungskultur – am Beispiel der „Tagebücher“ der Husarenoffiziers Michael Freiherr Paulinyi von Köwelsdamm. In: <i>Laurence Cole – Christa Hämmerle – Martin Scheutz</i> (Hg.): Glanz – Gewalt – Gehorsam. Militär und Gesellschaft in der Habsburgermonarchie (1800 bis 1918). Essen, 2011. 221–242. o.
<i>Doromby-Reé</i>	A magyar gyalogság. Szerk.: <i>Doromby József – Reé László</i> . Budapest, é. n.
DR	Dragoner-Regiment
<i>Fényes</i>	<i>Fényes Elek</i> : Magyarország leírása. I. rész. Magyarország általánosan. Pest, 1847.
<i>Frank-Döfering</i>	<i>Peter Frank-Döfering</i> : Adels-Lexikon des Österreichischen Kaiserthums 1804–1918. Wien–Freiburg–Basel, 1989.
<i>Frankenburg</i>	<i>Frankenburg Adolf</i> : Emlékiratok. Első kötet. Pest, 1868.
<i>Hajdú</i>	<i>Hajdú Tibor</i> : Tisztikar és középosztály, 1850–1914. Ferenc József magyar tisztjei. Budapest, 1999.
<i>Hirtenfeld</i>	<i>J[aromir] Hirtenfeld</i> : Der Militär-Maria-Theresien-Orden und seine Mitglieder. I–IV. Wien, 1857.
HL	Hadtörténelmi Levéltár, Budapest
Főudvarmesteri Hivatal előterjesztése	A Királyi Magyar Nemesi Testőrség iratai. 1767: 8/1. A Főudvarmesteri Hivatal előterjesztése, 1767. március 4.

Főudvarmesteri Hivatal rendelete	A Királyi Magyar Nemesi Testőrség iratai. 1767: 8/2. A Főudvarmesteri Hivatal rendelete, 1767. március 7.
<i>Hollán</i>	<i>Hollán Ernő</i> : Károly főherceg mint katonai író. <i>Hadtörténelmi Közlemények</i> , 1889. 517–545. o.
HR	Husaren-Regiment
<i>Huszár Imre</i>	<i>Huszár Imre</i> : A Katonai Mária Terézia Rend. <i>Hadtörténelmi Közlemények</i> , 1889. 274–284. o.
KA	Kriegsarchiv, Wien
Krieg gegen die Französische Revolution	Geschichte der Kämpfe Österreichs. Kriege unter der Regierung des Kaisers Franz. Krieg gegen die Französische Revolution 1792–1797. Bd. I. Wien, 1905.
<i>Lázár</i>	<i>Lázár Balázs</i> : Kray Pál (1735–1804) és a Mária Terézia-rend. A Habsburg-birodalom legmagasabb katonai kitüntetésének adományozási gyakorlata. In: KÚT. Az ELTE BTK Történelemtudományok Doktori Iskola kiadványa, 2008. 1. sz. 126–141. o.
<i>Liptai–Borus</i>	Magyarország hadtörténete két kötetben. I. A honfoglalástól a kiegyezésig. Főszerk.: <i>Liptai Ervin</i> . Szerk.: <i>Borus József</i> . Budapest, 1984.
<i>Megerle</i>	<i>Johann Georg Megerle von Mühlfeld</i> : Ergänzungsband zu dem Österreichischen Adels-Lexikon des achtzehnten und neunzehnten Jahrhunderts. Wien, 1824.
<i>Merényi-Metzger</i>	<i>Merényi-Metzger Gábor</i> : A vitézvári báró Simonyi család története. In: Szabolcs-Szatmár-Beregi Levéltári Évkönyv XII. Szerk.: <i>Dr. Nagy Ferenc</i> . 409–450. o.
ML	Kriegsarchiv, Musterlisten
<i>Nagy-L. István</i>	<i>Nagy L. István</i> : A császári-királyi hadsereg, 1765–1815. Szervezettörténet és létszámviszonyok. Budapest, 2010. Doktori (PhD) disszertáció (kézirat).
PB	Kriegsarchiv, Pensionsbücher
<i>Pesty</i>	<i>Pesty Frigyes</i> : Az eltűnt régi vármegyék. Első kötet. Budapest, 1880.
<i>Ságvári–Somogyi</i>	<i>Ságvári György – Somogyi Győző</i> : Nagy huszárkönyv. Budapest, 1999.
<i>Tóth Ferenc</i>	<i>Tóth Ferenc</i> : A la hussarde... (Adalékok a franciaországi huszármítosz történetéhez). <i>Aetas</i> , 2003. 3–4.sz. 55–67. o.
<i>Waldstein-Wartenberg</i>	<i>Berthold Waldstein-Wartenberg</i> : Österr. Adelsrecht 1804–1918. http://austroarchiv.com/joomla/content/view/128/27/ (A letöltés ideje: 2008. május 10.)
<i>Wrede</i>	<i>Alphons Freiherr von Wrede</i> : Geschichte der k. und k. Wehrmacht. Die Regimente, Corps, Branchen und Anstalten von 1618 bis Ende des XIX. Jahrhunderts. I–V. Bd. Wien, 1898–1930.
<i>Wurzbach</i>	<i>Constantin Wurzbach</i> : Biographisches Lexikon des Kaiserthums Oesterreich, enthaltend die Lebensskizzen der denkwürdigen Personen, welche 1750 bis 1850 im Kaieserstaate und in seinen Kronländer gelebt haben. I–LX. Wien, 1865–1880.

- Zachar* 2000 *Zachar József*: „A legvitézebb huszár”, Simonyi óbester pályaképe. In: Déri Múzeum Évkönyve, 1999. Debrecen, 2000. 183–206. o.
- Zachar* 2002. *Zachar József*: A katonai pálya mint karrierlehetőség a XVIII. századi magyarság előtt. Történeti statisztikai adalék a társadalmi mobilitás kérdéséhez. In: Írott és tárgy emlékeink kutatója. Emlékkönyv Bánkúti Imre 75. születésnapjára. Szerk.: *Mészáros Kálmán*. Budapest, 2002. 249–259. o.
- Zsidi* Történeti földrajzi kislexikon. Szerk.: *Zsidi Vilmos*. Budapest, 1995.

Attila Réfi

STAFF OFFICERS OF THE IMPERIAL-ROYAL HUSSARS
DURING THE WARS OF THE FRENCH REVOLUTION
AND THE NAPOLEONIC WARS (1792–1815)

Abstract

The paper examines the upper staff of the Hussars, the only military formation of Hungarian origin and therefore deservedly called a Hungaricum, during the wars of the French Revolution and Napoleon. Accordingly, the wide-range archival and special-literature research expanded to every person who served as staff officer (major, lieutenant colonel, colonel) between 1792 and 1815 in any of the thirteen regular Imperial-Royal Hussar regiments that were doing service at that time for a longer or shorter period. It can be stated that, according to the determined criteria, 280 persons served provably as staff officers in the Imperial-Royal Hussar regiments during this period. When doing the historical-statistical analysis of the important biographical data, it turned out that about two thirds of the Hussar staff officers came from Hungary, and more than half of them were provably ethnic Hungarians. Therefore the paper refutes the conclusion of historical works which said that the officer corps of the Hussar regiments had almost completely lost their national Hungarian feature during the 18th century. When looking at the ways of starting a career, the paper proves that in the period the main source of officer replacements was clearly the cadet system, mainly of paying cadets.

On the other hand, it is also worth noting that almost fifteen percent of later Hussar staff officers came from among enlisted soldiers. Some of them even got into the general staff, which fact proves that during this period, in addition to pedigree and service time, the command paid great attention to aptitude and talent as well at promotions.

The paper ends with the list of the 280 staff officers, giving the dates of their birth and death.

Attila Réfi

LE CORPS DES OFFICIERS D'ÉTAT-MAJOR DES HUSSARDS IMPÉRIAUX ET ROYAUX
À L'ÉPOQUE DES GUERRES DE LA RÉVOLUTION FRANÇAISE
ET NAPOLEONIENNES (1792–1815)

Résumé

L'étude analyse l'état-major des hussards, la seule arme d'origine hongroise qui est considérée à juste titre comme un «hungaricum», à l'époque des guerres de la révolution française et napoléoniennes. Lors des recherches basées sur les archives et la littérature spécialisée, l'ensemble des militaires qui servaient dans les 13 régiments de hussards réguliers impériaux et royaux entre 1792 et 1815 comme officier d'état-major (chef d'escadron, lieutenant-colonel, colonel) furent examinés. Il a été constaté que selon les critères définis ci-avant, 280 personnes avaient pu être identifiées avec certitude comme officier d'état-major dans les régiments de hussards impériaux et royaux. Lors de l'analyse historico-statistique des données biographiques importantes, il a été, entre autres, observé que près de deux tiers des officiers d'état-major des hussards furent originaires de Hongrie et plus de la moitié fut hongrois du point de vue ethnique. L'étude démentit donc sans ambiguïté la littérature spécialisée qui affirme que le corps d'officiers des régiments de hussards perdit totalement son caractère hongrois au cours du 18e siècle. Après examen des différents types de début de carrière, l'étude démontre que la relève des officiers fut principalement assurée par les cadets qui prenaient en charge leurs propres frais.

Il est toutefois à noter que près de 15 % des officiers d'état-major avaient été de simples soldats et certains d'entre eux firent même partie du corps des généraux, ce qui prouve qu'outre l'origine et l'ancienneté, la capacité et le talent jouaient déjà un rôle important dans les promotions à cette époque.

La publication se termine par la liste des 280 officiers d'état-major complétée par leurs dates de naissance et de décès.

Attila Réfi

DAS STABSOFFIZIERSKORPS DER KAISERLICH-KÖNIGLICHEN HUSAREN
ZUR ZEIT DER KRIEGE DER FRANZÖSISCHEN REVOLUTION
UND DER ÄRA NAPOLEONS (1792–1815)

Resümee

Die Studie erstreckt sich auf die Untersuchung der oberen Führung der einzigen militärischen Truppengattung ungarischer Herkunft, die mit Recht als ungarische Besonderheit angesehen wird: der Husaren. Den Untersuchungszeitraum stellen die Kriege der französischen Revolution und der Ära Napoleons dar. Dementsprechend wurden im Laufe der breit angelegten Erschließung, die auf Archiv- und Fachliteraturforschungen beruht, all diejenigen Personen untersucht, die in der Zeit zwischen 1792 und 1815 in den zu dieser Zeit kürzer oder länger bestehenden insgesamt 13 regulären kaiserlich-königlichen Husarenregimentern im Rang eines Stabsoffiziers (Major, Oberstleutnant, Oberst) dienten. Dabei wurde festgestellt, dass in der Zeit gemäß den festgelegten Kriterien in den Reihen der kaiserlich-königlichen Husarenregimenter nachweisbar 280 Mann Stabsoffiziersdienst leisteten. Im Laufe der historisch-statistischen Analyse der aufgedeckten wichtigeren Lebenslaufdaten wurde unter anderem festgestellt, dass etwa Zweidrittel der Husarenstabsoffiziere ungarischer Herkunft und mehr als die Hälfte auch ethnisch nachweisbar Ungarn waren. Die Arbeit widerlegt also eindeutig die Auffassung der Fachliteratur, der zufolge das Offizierskorps der Husarenregimenter im Laufe des 18. Jahrhunderts beinahe vollständig seinen ungarischen Natio-

nalcharakter verloren hätte. Im Zusammenhang mit der Untersuchung der Arten des Beginns der beruflichen Laufbahn weist die Studie nach, dass zu dieser Zeit eindeutig das Kadettensystem, genauer die Selbstkosten-Kadetten, die Hauptquelle des Offiziersnachschubs bildete.

Beachtenswert ist zugleich, dass beinahe 15% der späteren Husarenstabsoffiziere aus der Reihe der gemeinen Soldaten stammten. Einige von ihnen rückten sogar in den Generalstab vor. Dies belegt, dass in den Augen der Armeeführung – neben der Herkunft und Dienstzeit – bei der Beförderung zu dieser Zeit bereits auch Eignung und Talent eine bedeutende Rolle spielten.

Die Publikation endet mit dem Namensverzeichnis der 280 Stabsoffiziere, wobei auch das jeweilige Geburts- und Sterbedatum angeführt werden.

Аттила Рефи

ШТАБНОЕ ОФИЦЕРСТВО ИМПЕРАТОРСКОГО КОРОЛЕВСКОГО ГУСАРСТВА В ЭПОХУ ФРАНЦУЗСКОЙ РЕВОЛЮЦИИ И НАПОЛЕОНОВСКИХ ВОЙН (1792–1815)

Резюме

В статье дается анализ высшего руководства венгерского гусарства – единственного истинно венгерского рода войск, который по праву можно назвать „хунгарик“-ом – и его деятельности в период французской революции и наполеоновских войн. Соответственно этому в ходе исследования, основанного на широких архивных и специальных литературоведческих работах, дается характеристика венгерских офицеров (майоров, подполковников, полковников), которые определенное время в период между 1792 и 1815 годами служили в 13 регулярных императорских-королевских гусарских полках в ранге штабных офицеров. Установлено, что в этот период согласно определенным критериям 280 человек проходили фактически службу в ранге штабного офицера в рядах императорских-королевских гусарских полков. В ходе исторического и статистического анализа вскрытых наиболее важных биографических данных в числе прочего было установлено, что почти две трети гусарских офицеров были венгерскими гражданами, а более половины их были этнически доказуемо венграми. Таким образом эта работа однозначно опровергает то мнение, имеющееся в специальной литературе, что офицерский состав гусарских полков якобы потерял характер венгерской нации. Анализируя типы начала воинской карьеры, автор статьи доказывает, что в этот период источником пополнения офицерства была единственно система кадетов, в том числе обучения по себестоимости.

Достоен внимания тот факт, что примерно 15 % более поздних гусарских штабных офицеров вышло из рядовых солдат, более того, некоторые из них дослужились до генеральского чина, что доказывает, что в глазах военного руководства при присвоении очередного воинского звания в это время основную роль играли способность и деловитость офицера, наряду с происхождением и сроком службы офицера.

Статья завершается именованным списком 280 штабных офицеров, приводятся данные их рождения и смерти.

**PÁLYÁZATI FELHÍVÁS
A 2011. ÉVI PERJÉS GÉZA-DÍJ ADO MÁNYOZÁSÁRA**

A Magyar Hadi Történetírást Támogató Alapítvány Kuratóriuma,
a korábbi évek gyakorlatának megfelelően,
2012-ben is át kívánja nyújtani

A PERJÉS GÉZA-DÍJAT,

a Balla Gábor szobrászművész által készített emlékérmét
és a díjjal járó, az Argumentum Kiadónál felhasználható publikációs támogatást.

Ezért, a díj odaítélését elősegítendő, pályázatot hirdet
a történész szakma ismert személyiségei által benyújtandó
ajánlásokra.

Az ajánlások olyan, a magyar vagy egyetemes hadtörténelemmel foglalkozó
fiatal történészek támogatása érdekében nyújthatók be, akik az ajánlás benyújtásának
pillanatában még nem töltötték be a 40. életévüket, elérték a kandidátusi vagy
PhD fokozatot, olyan munkássággal, és legalább egy monografikus alkotással
már rendelkeznek, ami igazolja tehetségüket.

Kérjük, hogy az ajánlásokhoz legalább másolatban mellékeljék a támogatott jelölt
szakmai életrajzát, publikációs listáját, a legjobbnak ítélt tanulmányokat
és monográfiákat is.

Indokolt esetben még kéziratban lévő művel is lehet pályázni.

A kuratórium fenntartja magának a jogot, hogy a díjat
csak elvárható színvonalú pályázatok benyújtása esetén adja ki.

Az Alapítvány Kuratóriuma

Határidő: 2011. december 23.

Cím:

A Magyar Hadi Történetírást Támogató Alapítvány Kuratóriuma,
Dr. Veszprémy László titkár. 1014 Budapest, Kapisztrán tér 2-4.